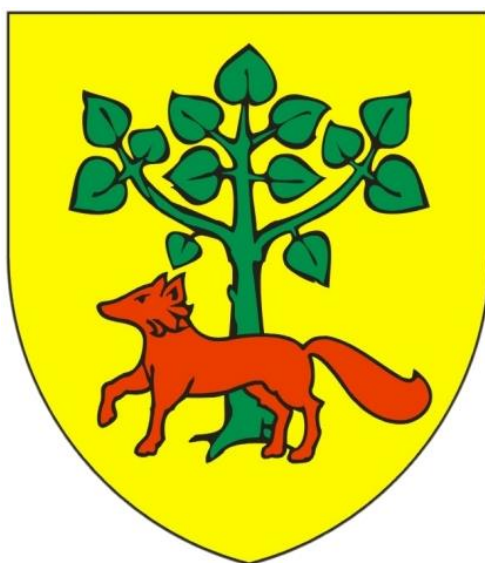

DIAGNOZA ZJAWISK KRYZYSOWYCH

Dla Gminy Lisków

Lisków, 2017

**Niniejsze opracowanie powstaje dzięki wsparciu finansowemu Unii Europejskiej
ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna
2014-2020**

**Fundusze
Europejskie**
Pomoc Techniczna

MINISTERSTWO
ROZWOJU

SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO

Unia Europejska
Fundusz Spójności

OPRACOWALI:

mgr inż. Dariusz Kałużny

mgr inż. Angelika Paczesna

mgr inż. Daria Jarońska

ADRES BIURA:

NUVARRO Sp. z o. o.

ul. Reymonta 23, Posada

62-530 Kazimierz Biskupi

tel. (63) 233 00 15

e-mail: biuro@nuvarro.pl

www.nuvarro.pl

SPIS TREŚCI

Spis treści.....	3
1. Położenie geograficzne	5
2. Sfera społeczna	8
2.1. Demografia	8
2.2. Bezrobocie	16
2.3. Ubóstwo.....	18
2.4. Uzależnienia.....	21
2.5. Przemoc	22
2.6. Bezpieczeństwo	22
2.7. Edukacja.....	23
2.8. Aktywność obywatelska	24
2.9. Kultura	26
2.10. Badania ankietowe.....	28
2.11. PODSUMOWANIE	31
3. Sfera gospodarcza	35
3.1. Rynek pracy	35
3.2. Turystyka	40
3.3. Badania ankietowe	40
3.4. PODSUMOWANIE	42
4. Sfera przestrzenno-funkcjonalna	44
4.1. Infrastruktura wodociągowa	44
4.2. Infrastruktura kanalizacyjna	45
4.3. System elektroenergetyczny	47
4.4. Telekomunikacja.....	48
4.5. Zaopatrzenie w ciepło	48
4.6. Sieć gazowa.....	48
4.7. Transport i komunikacja	48
4.8. Infrastruktura służąca ochronie zdrowia	51
4.9. Dostępność do usług.....	51
4.10. Dziedzictwo kulturowe i zabytki	51
4.11. Analiza infrastruktury sportowej dostępnej w poszczególnych sołectwach gminy Lisków.....	53

4.12.	Badanie ankietowe	54
4.13.	PODSUMOWANIE	55
5.	Sfera techniczna	58
5.1.	Mieszkalnictwo	58
5.2.	Budynki użyteczności publicznej	60
5.3.	Odnawialne źródła energii.....	60
5.5.	PODSUMOWANIE	65
6.	Sfera środowiskowa	67
6.1.	Podział powierzchni geodezyjnej gminy według kierunków wykorzystania	67
6.2.	Środowisko przyrodnicze i warunki klimatyczne.....	68
6.3.	Gospodarka odpadami	70
6.4.	Emisja CO ₂	73
6.6.	PODSUMOWANIE	76
7.	Spis rysunków	78
8.	Spis tabel	79
9.	Spis wykresów	81

1. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE

Gmina Lisków jest gminą o charakterze wiejskim, położoną w południowo-wschodniej części województwa wielkopolskiego w powiecie kaliskim. Gmina oddalona jest od miasta powiatowego Kalisza o około 27 km, od miasta Turek o około 29 km, a od Sieradza o 44 km. Gminę Lisków od miasta wojewódzkiego Poznań dzieli około 146 km, od Wrocławia o 151 km a od Łodzi o 86 km. Gmina graniczy z:

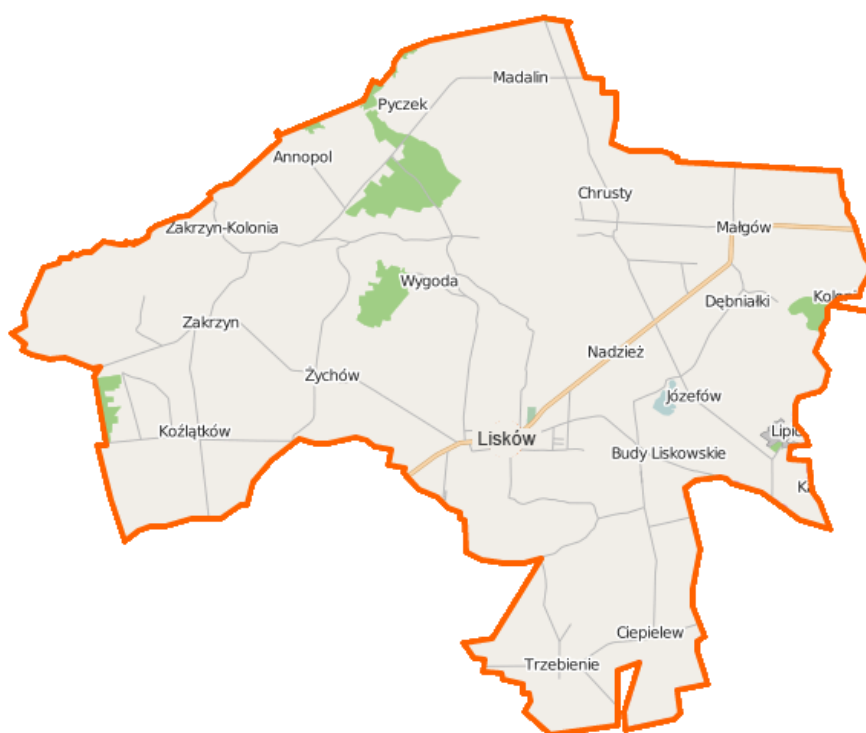
- Gminą Ceków-Kolonia od północnego zachodu,
- Gminą Koźminek od południa,
- Gminą Kawęczyn od północnego wschodu (powiat turecki),
- Gminą Goszczanów od strony południowego wschodu (województwo łódzkie, powiat sieradzki).

Rysunek 1. Położenie gminy Lisków na tle powiatu kaliskiego
Źródło: <http://www.osp.org>

System przestrzenny gminy swym zasięgiem obejmuje 20 sołectw, do których należą: Annopol, Budy Liskowskie I, Budy Liskowskie II, Chrusty, Ciepielew, Józefów, Koźlątków, Lisków, Lisków-Rzgów, Madalin, Małgów, Nadzież, Pyczek, Strzałków, Swoboda, Trzebień, Wygoda, Zakrzyn, Zakrzyn-Kolonia, Żychów. Sołectwo Lisków-Rzgów swym zasięgiem obejmuje fragmenty ulic sołectwa Lisków. Na potrzeby niniejszego opracowania sołectwa te scalono w jeden obszar, z racji niemożliwości podziału danych dla wspólnych ulic (ul. Ks. W. Bliźnińskiego, ul. Ogrodowa, ul. Leśna) sołectwa Lisków i Lisków-Rzgów.

Powierzchnia gminy Lisków jest równa 7 550 ha, co stanowi 6,5% powierzchni powiatu kaliskiego oraz 0,25% województwa wielkopolskiego.

Rysunek 2. Plan gminy Lisków
Źródło: wikipedia.org

Dokument programowy „Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014 – 2020. Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Programu Operacyjnego (Uszczegółowienie WRPO)” opracowany przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego zalicza gminę Lisków do obszarów o najniższej dostępności transportowej do ośrodka wojewódzkiego, który jest jednym z czynników rozwoju. Oznacza to, że mieszkańcy gminy Lisków w relacjach komunikacyjnych mają bardziej niż na innych obszarach ograniczone możliwości korzystania nie tylko z dóbr i usług wyższego rzędu, które koncentrują się

w większych ośrodkach osadniczych, przede wszystkim w miastach, ale także z usług podstawowych o słabej dostępności czasowej.

Przez teren gminy przebiega droga wojewódzka nr 471 – trasa będąca łącznikiem pomiędzy drogą krajową nr 12 i drogą krajową nr 83.

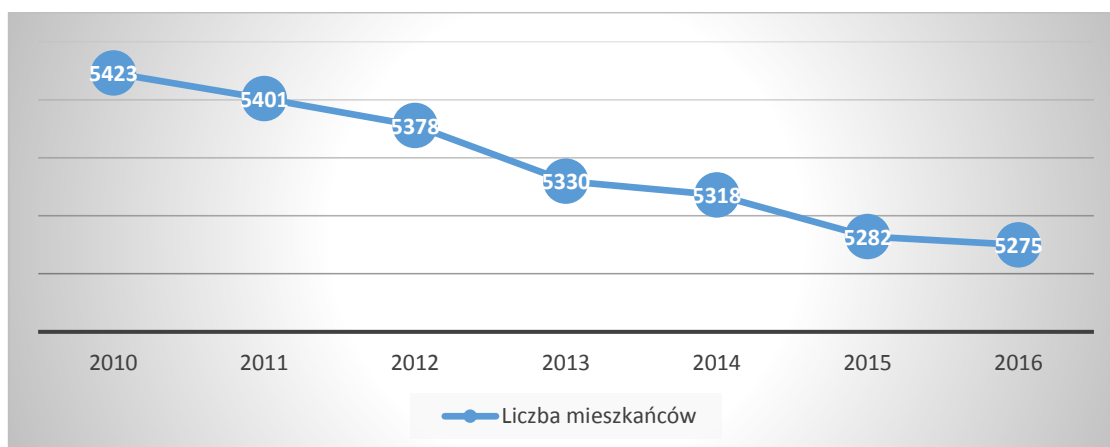
Pod względem geograficznym Lisków leży w makroregionie Niziny Południowowielkopolskiej i mezoregionie Wysoczyzny Tureckiej. Teren Wysoczyzny stanowi równinę morenową, pokrytą glinami zwałowymi zlodowacenia środkowopolskiego. Na glinach zalegają płaty utworów moren czołowych, w morfologii terenu zaznaczających się jako ciągi wzniesień, zbudowanych ze żwirów i piasków. Rzeźba terenu gminy jest mało urozmaiconą, falistą, z lokalnymi pagórkowatymi kulminacjami o wysokościach względnych rzędu kilku metrów. Teren wznosi się łagodnie z zachodu na wschód. Dość licznie występują tu wydmy o wysokościach względnych do 10 m. Cała gmina Lisków położona jest w dorzeczu rzeki Prosnę.

Na terenie gminy Lisków występuje duże zróżnicowanie gleb. Przeważają gleby bielcowe i brunatne. Na krajobraz gminy składają się rozległe łąki i pola oraz lasy.

2. SFERA SPOŁECZNA

2.1.DEMOGRAFIA

Gminę Lisków pod koniec 2016 r. zamieszkiwało 5 275 mieszkańców (stan na dn. 31.12.2016 r.), co stanowi 6,4% ludności powiatu kaliskiego i 0,2% ludności województwa wielkopolskiego. Gęstość zaludnienia wyniosła 70 os/km². W ostatnich kilku latach w gminie Lisków odnotowywany jest spadek liczby mieszkańców. Dynamika zmian pokazuje, że liczba ta spadła o 148 osoby w ciągu 6 lat. Sytuację tę przedstawia wykres poniżej.

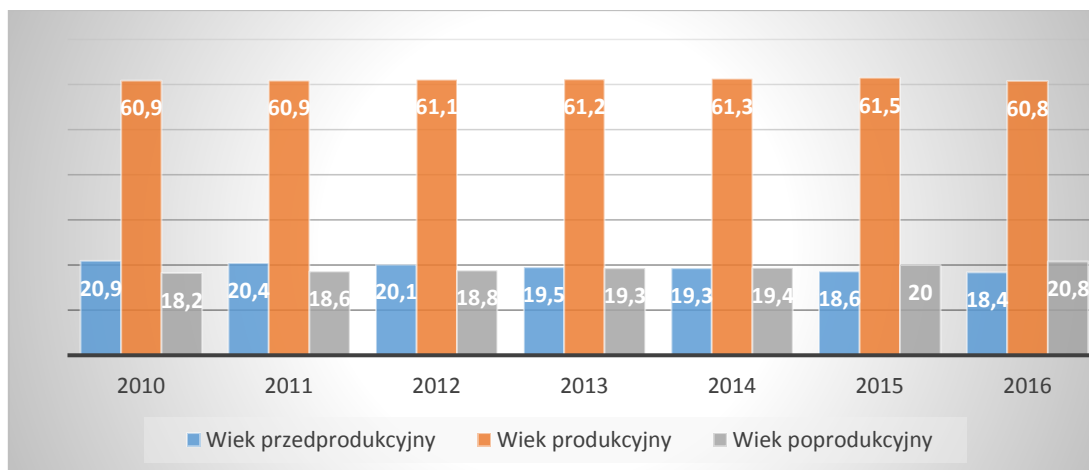

Wykres 1. Liczba mieszkańców gminy Lisków na przestrzeni lat 2010-2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W gminie Lisków na 100 mężczyzn przypada 108 kobiet, wskaźnik ten jest nieco wyższy od średniej krajowej. Tego typu sytuacja wynika z tego, iż przeciętnie kobiety żyją dłużej aniżeli mężczyźni. Średni wiek mieszkańców wynosi 40,1 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa wielkopolskiego i mieszkańców całej Polski.

60,8% mieszkańców gminy Lisków jest w wieku produkcyjnym, 18,4% w wieku przedprodukcyjnym, a 20,8% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym. Jak wynika z danych Głównego Urzędu Statystycznego na przestrzeni ostatnich sześciu lat wzrósł udział liczby ludności w wieku poprodukcyjnym, natomiast maleje udział ludności w wieku przedprodukcyjnym. To negatywne zjawisko jest zauważalne zarówno w gminie Lisków, jak i powiecie kaliskim, województwie wielkopolskim oraz w kraju.

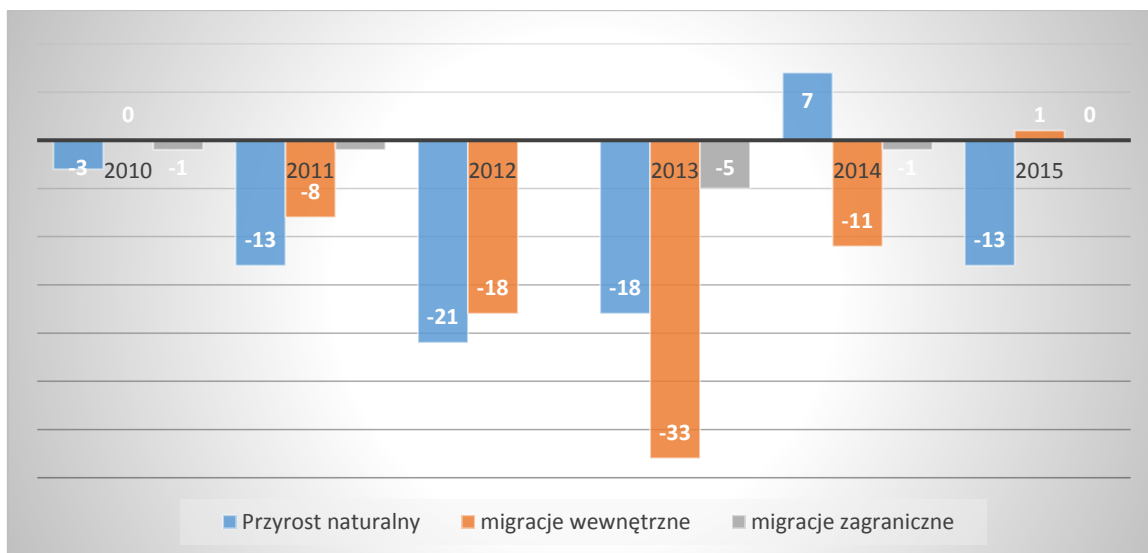

Wykres 2. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w latach 2010-2016
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mieszkańcy gminy Lisków zawarli w 2015 roku 37 małżeństw, co odpowiada 7,0 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to więcej od wartości dla województwa wielkopolskiego (5,1) oraz więcej od wartości dla Polski (4,9). W tym samym okresie odnotowano 1,1 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. 28,3% mieszkańców gminy Lisków jest stanu wolnego, 59,0% żyje w małżeństwie, 2,5% mieszkańców jest po rozwodzie, a 10,0% to wdowy/wdowcy.

Gmina Lisków ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -13. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -2,4 na 1000 mieszkańców gminy Lisków. W 2015 roku urodziło się 51 dzieci, w tym 49,0% dziewczynek i 51,0% chłopców. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 1,01 i jest mniejszy od średniej dla województwa oraz większy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

W 2015 roku zarejestrowano 53 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 52 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla gminy Lisków 1. W tym samym czasie nie wystąpiły zameldowania z zagranicy i wymeldowania za granicę – daje to saldo migracji zagranicznych wynoszące 0.

Wykres 3. Przrost naturalny, migracje wewnętrzne i migracje zagraniczne w gminie Lisków w latach 2010-2015
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rozkład ludności w sołectwach przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Rozkład ludności w gminie Lisków według miejsc zamieszkania (stan na 31.12.2016 r.)

Nazwa sołectwa	Ulica	Liczba ludności	Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym	Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym na 1000 mieszkańców	Liczba osób w wieku produkcyjnym	Liczba osób w wieku produkcyjnym na 1000 mieszkańców	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 1000 mieszkańców
Annopol		100	20	3,74	59	11,02	21	3,92
Budy Liskowskie I		78	13	2,43	50	9,34	15	2,80
Budy Liskowskie II		110	29	5,42	66	12,33	15	2,80
Chrusty		141	29	5,42	85	15,88	27	5,04
Ciepielew		308	65	12,14	182	34,00	61	11,40
Józefów		119	18	3,36	79	14,76	22	4,11
Koźlątków		429	93	17,37	251	46,89	85	15,88
Lisków		1635	296	30,82	994	118,06	345	35,31
	40 lecia PRL	33	7	4,28	21	12,84	5	3,06
	Adam Asnyka	32	10	6,12	16	9,79	6	3,67
	Antoniego Szewczyka	163	33	20,18	102	62,39	28	17,13
	Ks. Wacława Blizińskiego	495	84	51,38	283	173,09	128	78,29
	Marii Dąbrowskiej	67	10	6,12	44	26,91	13	7,95
	Karola Kosińskiego	27	0	0,00	18	11,01	9	5,50
	Leśna	59	8	4,89	41	25,08	10	6,12
	Ogródowa	195	35	21,41	131	80,12	29	17,74
	Polna	4	1	0,61	3	1,83	0	0,00
	Rzemieślnicza	69	12	7,34	46	28,13	11	6,73
	Rzgowska	150	30	18,35	95	58,10	25	15,29
	Słoneczna	87	19	11,62	51	31,19	17	10,40
	Spółdzielców	67	14	8,56	41	25,08	12	7,34
	Twórców Liskowa	187	33	20,18	102	62,39	52	31,80
Madalin		153	38	7,10	89	16,63	26	4,86
Małgów		332	64	11,96	198	36,99	70	13,08
Nadzież		109	18	3,36	67	12,52	24	4,48

Pyczek		108	19	3,55	72	13,45	17	3,18
Strzałków		387	71	13,26	238	44,46	78	14,57
Swoboda		80	20	3,74	44	8,22	16	2,99
Trzebień		275	63	11,77	162	30,26	50	9,34
Wygoda		289	61	11,40	188	35,12	40	7,47
Zakrzyn		398	88	16,44	232	43,34	78	14,57
Zakrzyn-Kolonia		128	34	6,35	70	13,08	24	4,48
Żychów		174	22	4,11	126	23,54	26	4,86
SUMA		5353	1061		3252		1040	

Źródło: Urząd Gminy Lisków

W porównaniu do ogółu mieszkańców najwięcej osób w wieku poprodukcyjnym zamieszkuje w sołectwie Lisków (głównie przy ul. Antoniego Szewczyka, ks. Wacława Blizińskiego, Ogrodowej, Rzgowskiej oraz Twórców Liskowa), a także w sołectwach: Koźlątków, Strzałków i Zakrzyn.

Rozmieszczenie największej liczby osób w wieku poprodukcyjnym według ulic zamieszkania przedstawia mapa poniżej.

*Rysunek 3. Rozkład ludności w wieku poprodukcyjnym według ulic zamieszkania
Źródło: opracowanie własne*

Urodzenia, zgony oraz wymeldowania i zameldowania w 2016 roku w gminie Lisków według sołectw przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2. Liczba urodzeń, zgonów, wymeldowań i zameldowań w gminie Lisków w 2016 roku

Nazwa sołectwa	Ulica	Liczba urodzeń	Liczba urodzeń na 1000 mieszkańców	Liczba zgonów	Liczba zgonów na 1000 mieszkańców	Liczba wymeldowań	Liczba wymeldowań na 1000 mieszkańców	Liczba zameldowań	Liczba zameldowań na 1000 mieszkańców
Annopol		1	0,19	1	0,19	2	0,37	2	0,00
Budy Liskowskie I		1	0,19	0	0,00	1	0,19	1	0,00
Budy Liskowskie II		1	0,19	0	0,00	3	0,56	3	0,19
Chrusty		0	0,00	4	0,75	5	0,93	5	0,93
Ciepielew		3	0,56	0	0,00	1	0,19	1	0,75
Józefów		0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Koźlątków		5	0,93	3	0,56	9	1,68	9	0,56
Lisków		15	1,49	16	2,99	29	10,84	77	14,38
	40 lecia PRL	0	0,00	0	0,00	1	0,61	4	2,45
	Adam Asnyka	0	0,00	1	0,61	0	0,00	0	0,00
	Antoniego Szewczyka	1	0,61	11	6,73	2	1,22	1	0,61
	Ks. Wacława Blizińskiego	2	1,22	0	0,00	12	7,34	40	24,46
	Marii Dąbrowskiej	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
	Karola Kosińskiego	0	0,00	1	0,61	0	0,00	1	0,61
	Leśna	1	0,61	1	0,61	6	3,67	3	1,83
	Ogrodowa	3	1,83	0	0,00	2	1,22	10	6,12
	Polna	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
	Rzemieślnicza	0	0,00	0	0,00	4	2,45	3	1,83
	Rzgowska	3	1,83	0	0,00	0	0,00	2	1,22
	Słoneczna	2	1,22	0	0,00	0	0,00	2	1,22
	Spółdzielców	1	0,61	0	0,00	1	0,61	7	4,28
	Twórców Liskowa	2	1,22	2	1,22	1	0,61	4	44,65
Madalin		4	1,31	0	0,00	3	0,75	4	0,56
Małgów		4	0,75	3	0,56	5	0,93	5	0,93
Nadzież		2	0,75	2	0,37	10	0,75	4	1,87
Pyczek		3	0,37	0	0,00	0	0,19	1	0,00

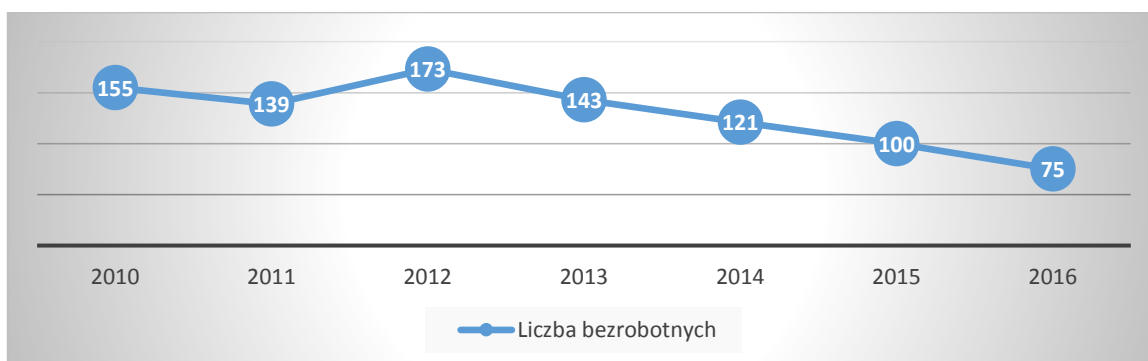
Strzałków		4	0,56	8	1,49	2	0,19	1	0,37
Swoboda		2	0,75	1	0,19	3	0,00	0	0,56
Trzebień		3	0,37	1	0,19	4	0,19	1	0,75
Wygoda		7	0,56	3	0,56	2	0,19	1	0,37
Zakrzyn		4	1,31	4	0,75	3	0,19	1	0,56
Zakrzyn-Kolonia		2	0,75	1	0,19	0	0,75	4	0,00
Żychów		1	0,37	1	0,19	1	0,56	3	0,19
SUMA		64		51		83		123	

Źródło: Urząd Gminy Lisków

Jak wynika z powyższej tabeli w 2016 roku w gminie Lisków odnotowano więcej urodzeń (64) niż zgonów (51). Najwięcej dzieci urodziło się w sołectwie Lisków (szczególnie przy ul. Ogrodowej, Rzgowskiej) oraz w sołectwach: Koźlątków i Wygoda. W Liskowie przy ul. Antoniego Szewczyka odnotowano najwięcej zgonów. Równie wiele zgonów nastąpiło w sołectwie Strzałków i Chrusty. W gminie Lisków zanotowano więcej zameldowań (123) niż wymeldowań (83). Najwięcej wymeldowań miało miejsce w sołectwie Lisków (przy ulicy: Ks. Wacława Blizińskiego) oraz sołectwach Koźlątków, Chrusty i Nadzież. Zameldowań najwięcej zaobserwowano w sołectwie Lisków (ul. Ks. Wacława Blizińskiego, Ogrodowa).

2.2.BEZROBOCIE

Liczba bezrobotnych w gminie Lisków w roku 2016 wynosiła 75 osób (1,9% mieszkańców). W gminie występuje również bezrobocie ukryte, ponieważ część osób nie jest zarejestrowana w Powiatowym Urzędzie Pracy.

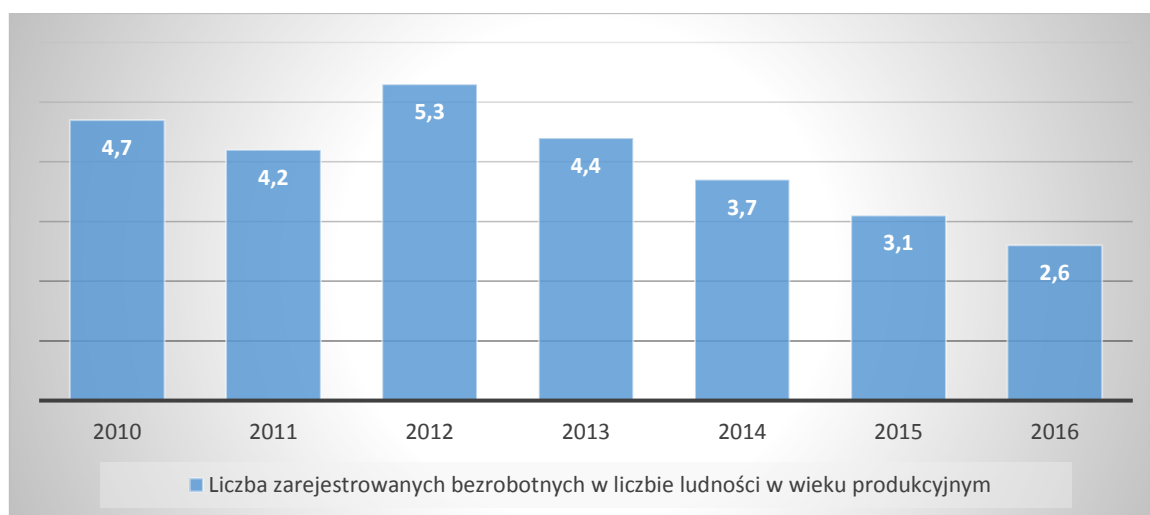

Wykres 4. Liczba bezrobotnych w gminie Lisków w latach 2010-2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Najbardziej miarodajną informacją o intensywności bezrobocia jest wskaźnik udziału bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. Wartości wskaźnika wskazują, że w powiecie kaliskim w 2016 roku było to 2,5%. W gminie Lisków wskaźnik ten jest porównywalny do wartości dla powiatu. Należy jednak podkreślić, że liczba zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym zmalała od roku 2012 (5,3%) do roku 2016 (2,6%).

Według statystyk w 2015 roku udział kobiet w strukturze osób bezrobotnych w gminie Lisków stanowił 66%, gdzie w powiecie kaliskim jest to 54,8%, a w województwie wielkopolskim – 57,7%.

Wykres 5. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Lisków w latach 2010-2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Kaliszu w gminie Lisków liczba bezrobotnych to 75 osób, z czego 34 to osoby długotrwale bezrobotne (pozostające bez pracy powyżej 12 miesięcy). Najwięcej osób bezrobotnych zamieszkuje Lisków. Na drugim miejscu są sołectwa Trzebienie i Żychów. W Liskowie problem bezrobocia najwyraźniej widoczny jest przy ul. Ks. Wacława Blizińskiego.

Tabela 3. Rozkład bezrobotnych w gminie Lisków według miejsc zamieszkania (dane za 2016 rok)

Nazwa sołectwa		Liczba bezrobotnych	Liczba bezrobotnych na 1000 mieszkańców	Liczba długotrwale bezrobotnych	Liczba długotrwale bezrobotnych na 1000 mieszkańców
Annopol		2	0,37	1	0,19
Budy Liskowskie I		6	1,12	3	0,56
Budy Liskowskie II		0	0,00	0	0,00
Chrusty		1	0,19	0	0,00
Ciepielew		6	1,12	3	0,56
Józefów		3	0,56	1	0,19
Koźlątków		4	0,75	1	0,19
Lisków		21	3,92	9	1,68
	40 lecia PRL	0	0,00	0	0,00
	Adam Asnyka	0	0,00	0	0,00
	Antoniego Szewczyka	3	1,83	0	0,00
	Ks. Wacława Blizińskiego	9	5,50	3	1,83
	Marii Dąbrowskiej	0	0,00	0	0,00
	Karola Kosińskiego	0	0,00	0	0,00
	Leśna	3	1,83	1	0,61
	Ogródowa	2	1,22	2	1,22
	Polna	0	0,00	0	0,00

	Rzemieśnicza	0	0,00	0	0,00
	Rzgowska	1	0,61	0	0,00
	Słoneczna	2	1,22	2	1,22
	Spółdzielców	1	0,61	1	0,61
	Twórców Liskowa	0	0,00	0	0,00
Madalin		1	0,19	1	0,19
Małgów		5	0,93	2	0,37
Nadzież		2	0,37	1	0,19
Pyczek		0	0,00	0	0,00
Strzałków		0	0,00	0	0,00
Swoboda		1	0,19	0	0,00
Trzebień		5	0,93	4	0,75
Wygoda		5	0,93	2	0,37
Zakrzyn		8	1,49	2	0,37
Zakrzyn-Kolonia		0	0,00	0	0,00
Żychów		5	0,93	4	0,75
SUMA		75		34	

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Kaliszu

Rozkład problemu bezrobocia według ulic przedstawia mapa poniżej.

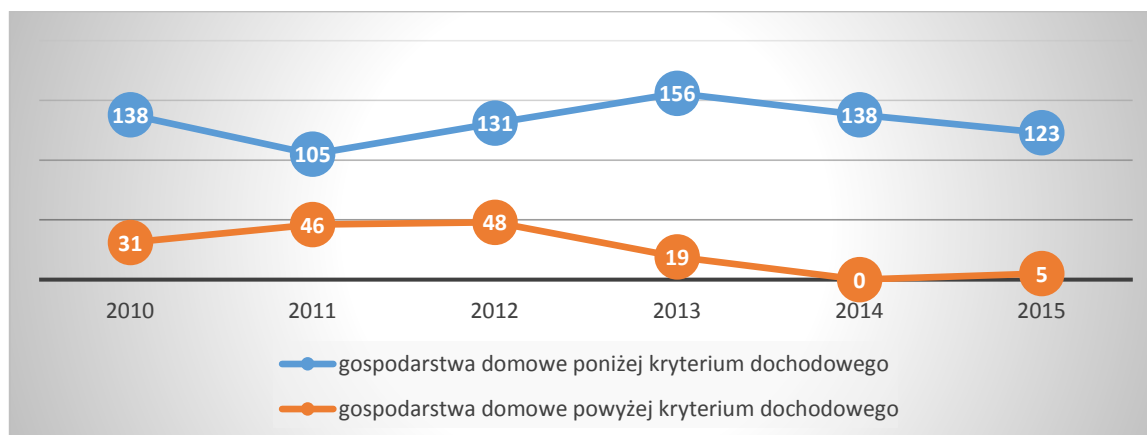
Rysunek 4. Rozkład największej liczby osób bezrobotnych w Liskowie

Źródło: opracowanie własne

2.3. UBÓSTWO

Wg danych GUS 2015 roku wsparciem systemu pomocy społecznej w gminie Lisków objęto 128 rodzin. Duża liczba gospodarstw domowych korzysta z pomocy społecznej z powodu niskiego dochodu. Powyżej kryterium dochodowego jest tylko 5 gospodarstw

domowych, a poniżej aż 123. Poniżej kryterium dochodowego znajduje się aż 376 osób korzystających z pomocy społecznej, a powyżej – tylko 16 osób.

Wykres 6. Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego w gminie Lisków w latach 2010-2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2016 roku wg danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w gminie Lisków z pomocy społecznej skorzystały 72 rodziny, w tym 222 osoby, którym przyznano świadczenia. Powodami korzystania z pomocy społecznej były m.in. ubóstwo, bezrobocie niepełnosprawność, długotrwała i ciężka choroba, wielodzietność, rodzina niepełna.

Poniższa tabela przedstawia liczbę osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej w 2016 roku w gminie Lisków.

Tabela 4. Liczba przyznanych zasiłków w gminie Lisków w 2016 roku

Nazwa sołectwa	Ulice	Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej	Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	Liczba rodzin, którym udzielono zasiłki	Powody korzystania z zasiłków
Annopol		3	0,56	1	Wielodzietność, bezrobocie, rodziny niepełne
Budy Liskowskie I		10	1,87	4	Bezrobocie, rodzina niepełna, alkoholizm
Budy Liskowskie II		6	1,12	2	Niepełnosprawność, rodzina wielodzietna, alkoholizm, bezrobocie
Chrusty		0	0,00	0	-
Ciepielew		22	4,11	7	Wielodzietność, niepełnosprawność, bezrobocie
Józefów		4	0,75	2	Rodzina niepełna, wielodzietność
Koźlątków		10	1,87	3	Wielodzietność,

					niepełnosprawność, bezrobocie
Lisków		24	4,48	12	
	40 lecia PRL	0	0,00	0	
	Adam Asnyka	0	0,00	0	
	Antoniego Szewczyka	0	0,00	0	
	Ks. Wacława Blizińskiego	8	4,89	5	Niepełnosprawność, rodzina niepełna
	Marii Dąbrowskiej	0	0,00	0	
	Karola Kosińskiego	0	0,00	0	
	Leśna	0	0,00	0	
	Ogrodowa	0	0,00	0	
	Polna	4	2,45	1	Rodzina niepełna
	Rzemieśnicza	1	0,61	1	niepełnosprawność
	Rzgowska	0	0,00	0	
	Słoneczna	1	0,61	1	niepełnosprawność
	Spółdzielców	0	0,00	0	
	Twórców Liskowa	10	6,12	4	Niepełnosprawność, rodzina wielodzietna, alkoholizm
Madalin		15	2,80	3	Bezrobocie, rodzina wielodzietna, alkoholizm
Małgów		18	3,36	6	Niepełnosprawność, wielodzietność, alkoholizm, długotrwała choroba
Nadzież		0	0,00	0	-
Pyczek		2	0,37	2	Niepełnosprawność
Strzałków		24	4,48	7	Rodzina wielodzietna, zdarzenia losowe, niepełnosprawność, długotrwała choroba, potrzeba ochrony macierzyństwa
Swoboda		9	1,68	1	Rodzina wielodzietna, niepełnosprawność
Trzebień		37	6,91	7	Alkoholizm, bezrobocie, niepełnosprawność, rodziny wielodzietne
Wygoda		9	1,68	5	Niepełnosprawność, długotrwała choroba
Zakrzyn		19	3,55	7	Niepełnosprawność, rodzina niepełna, długotrwała

					choroba
Zakrzyn-Kolonia		7	1,31	2	Niepełnosprawność, potrzeba ochrony macierzyństwa
Żychów		3	0,56	1	Rodzina niepełna
SUMA		222		72	

Źródło: Urząd Gminy Lisków

Jak wynika z powyższej tabeli najczęściej osób i rodzin korzystających z zasiłków pomocy społecznej zamieszkuje sołectwo Lisków oraz sołectwa Trzebienie, Zakrzyn, Strzałków i Ciepielew. W Liskowie największa liczba osób korzystająca z pomocy społecznej zamieszkuje ulice Twórców Liskowa i Ks. Wacława Blizińskiego.

W 2016 roku łącznie na: pomoc społeczną, świadczenia rodzinne, świadczenia wychowawcze i fundusz alimentacyjny wydatkowano 6 293 698,96 zł.

W Liskowie funkcjonuje jedyny w powiecie kaliskim Dom Dziecka. Jako pierwszy w powiecie w gminie Lisków powstał też Dom Pomocy Społecznej. Na terenie gminy działa również Środowiskowy Dom Samopomocy.

Rysunek 5. Pomoc społeczna w Liskowie

Źródło: opracowanie własne

2.4. UZALEŻNIENIA

Z danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Liskowie wynika, że liczba osób, które mierzą się z problemami alkoholowymi w gminie wynosi 16 (7 rodzin). Najwięcej rodzin

z problemem alkoholowym i osób współuzależnionych zamieszkuje w sołectwach: Małgów, Trzebień oraz Lisków (przy. Ul. Twórców Liskowa).

2.5.PRZEMOC

Z danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej wynika, że na terenie gminy Lisków funkcjonuje 16 Niebieskich Kart.

W sołectwach Wygoda, Koźlątków, Małgów, Budy Liskowskie I, Annopol i Zakrzyn założono po jednej Niebieskiej Karcie, w sołectwie Swoboda funkcjonują dwie Niebieskie Karty, natomiast w sołectwach Strzałków i Trzebień czynności przy 6 łącznie Niebieskich Kartach. Liskowie Niebieskie Karty założone zostały przy ul. Ks. Wacława Blizińskiego (1 karta) i ul. Słonecznej (1 karta).

Tabela 5. Niebieskie Karty w gminie Lisków 2016 roku

Sołectwa	Niebieskie karty	Niebieskie karty na 1000 mieszkańców
Annopol	1	0,19
Budy Liskowskie I	1	0,19
Budy Liskowskie II	0	0,00
Chrasty	0	0,00
Ciepielew	0	0,00
Józefów	0	0,00
Koźlątków	1	0,19
Lisków	2	0,37
Madalin	0	0,00
Małgów	1	0,19
Nadzież	0	0,00
Pyczek	0	0,00
Strzałków	3	0,56
Swoboda	2	0,37
Trzebień	3	0,56
Wygoda	1	0,19
Zakrzyn	1	0,19
Zakrzyn-Kolonia	0	0,00
Żychów	0	0,00
SUMA	16	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Liskowie

2.6.BEZPIECZEŃSTWO

W gminie Lisków funkcjonuje 7 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej, a OSP z Liskowa włączona jest do krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego.

Z danych Komendy Miejskiej Policji w Kaliszu, Komisariatu w Liskowie wynika, że w 2016 roku na terenie gminy Lisków miało miejsce 335 wykroczeń oraz 30 przestępstw.

łącznie dla miejscowości Tomaszew, Wygoda, Żychów, Lisków, Młyniska i Nadzież odnotowano 18 przestępstw, dla pozostałych miejscowości gminy Lisków – 12.

Wśród stwierdzonych przestępstw na terenie gminy Lisków można wyróżnić:

- 2 kradzieże,
- 2 włamania,
- 2 uszkodzenia mienia ,
- 24 inne (tj. alimenty, znęcanie się nad rodzinami, pijani kierowcy i niestosowanie się do wyroków sądowych, samowola budowlana).

2.7.EDUKACJA

Na terenie gminy Lisków znajdują się placówki oświatowe oferujące edukację na poziomie podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym. Są to:

- Zespół Szkół w Liskowie – Liceum Ogólnokształcące, Technikum im. ks. W. Blizińskiego, Zasadnicza Szkoła Zawodowa, szkoła dla dorosłych;
- Gimnazjum im. ks. W. Blizińskiego w Liskowie;
- Szkoła Podstawowa im. Józefa Wybickiego w Liskowie;
- Szkoła Podstawowa w Zakrzynie;
- Szkoła Podstawowa w Strzałkowie;
- Szkoła Podstawowa w Ciepielewie;
- Publiczne Przedszkole Sióstr Służebniczek NMP w Liskowie.

W gminie Lisków nie jest zlokalizowany żaden żłobek.

Tabela 6. Liczba uczniów w placówkach oświatowych w gminie Lisków w latach 2010-2015

	2010	2013	2014	2015	trend 2015/2010
Liczba dzieci w przedszkolach	161	185	173	143	spadek
Liczba uczniów w szkołach podstawowych	378	360	361	371	wzrost
Liczba uczniów gimnazjów	229	201	188	182	spadek
Liczba uczniów szkół ponadgimnazjalnych	652	456	389	375	spadek

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Powyższa tabela przedstawia liczbę dzieci uczęszczających do przedszkoli, a także liczbę uczniów kształcących się w szkołach podstawowych i gimnazjalnych. Niepokojącym trendem jest ogólny spadek liczby uczniów, z wyjątkiem dzieci uczęszczających do szkół podstawowych. W latach 2004-2013 w AKO zaobserwowano tendencję zmniejszania się

liczby uczniów szkół podstawowych. Spadła ona z 26 944 na 20 626. Spadek uczniów w gimnazjach był jeszcze wyższy – z 16 426 na 11 155. Natomiast w przedszkolach liczba miejsc dla wszystkich dzieci jest niewystarczająca. Sytuację tę przedstawia poniższa tabela.

Tabela 7. Wychowanie przedszkolne w gminie Lisków w latach 2010-2015

	<i>Liczba dzieci</i>	<i>Liczba miejsc</i>
2010	161	125
2011	203	169
2012	188	150
2013	185	145
2014	173	125
2015	143	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

2.8. AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA

Ważną rolę odgrywają liczne organizacje społeczne działające na terenie gminy Lisków – pełniące istotną rolę w aktywizacji mieszkańców. W gminie funkcjonują:

- Klub Sportowy TS Liskowiak,
- Stowarzyszenie „Nadzieja na Lepsze Jutro” w Liskowie,
- Stowarzyszenie Jestem w Liskowie,
- Towarzystwo Inicjatyw Wiejskich im. ks. Wacława Blizińskiego,
- Polski Komitet Pomocy Społecznej – Koło Gminne Lisków,
- Szkolny Związek Sportowy „Powiat Kalisz”,
- Ludowy Uczniowski Klub Sportowy „Liskowiak”,
- Zakładem Aktywności Zawodowej „Swoboda”,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Liskowie,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Ciepielewie,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Strzałkowie,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Koźlątkowie,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Zakrzymie,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Żychowie,
- Ochotnicza Straż Pożarna Trzebienie,
- Środowiskowy Dom Samopomocy im. Jana Pawła II w Liskowie,
- Gminne Towarzystwo Dzieci Specjalnej Troski,
- Gminne Towarzystwo Osób i Dzieci Niepełnosprawnych w Liskowie,

- Związek Kombatantów w Liskowie,
- Aktywni dla Małgowa,
- Stowarzyszenie „Działamy Razem” w miejscowości Pyczek,
- Związek Emerytów i Rencistów i Inwalidów,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Liskowie,
- Orkiestra Dęta OSP w Liskowie.

Dużą aktywnością wykazuje się Stowarzyszenie „LGD7 – Kraina Nocy i Dni”, które powstało w wyniku realizacji Schematu I Pilotażowego Programu Leader+, w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich, 2004-2006”. Inicjatorem utworzenia LGD była gmina Koźminek. W skład LGD wchodziły też gminy: Blizanów, Ceków-Kolonia, Godziesze Wielkie, Opatówek, Żelazków, Sieroszewice. Celem powstania LGD był szeroko pojęty rozwój obszarów wiejskich położonych na terenach realizowanego projektu, uwzględniający ochronę oraz promocję środowiska naturalnego, krajobrazu i zasobów historyczno-kulturowych, rozwój turystyki oraz popularyzację i rozwój produkcji wyrobów regionalnych obszaru lokalnej grupy. W 2010 roku do Stowarzyszenia przystąpiły kolejne gminy: Gmina i Miasto Stawiszyn, gmina Mycielin oraz gmina Lisków, powiększając tym samym obszar działania LGD.

Ważnymi wydarzeniami kulturalnymi w regionie, które organizuje Stowarzyszenie są:

- cykliczna impreza plenerowa pn. „Festiwal Tradycyjnych Smaków w Krainie Nocy i Dni” oraz prowadzone podczas jej trwania konkursy kulinarne. Do tej pory zostało zorganizowanych 5 edycji tej imprezy. Celami wydarzenia są przede wszystkim kultywowanie tradycji kulinarnych, upowszechnianie starych zawodów i rzemiosła, prezentacja bogactwa kulinarnego obszaru LGD, jak również odnalezienie i zachowanie tradycyjnych specjałów. W trakcie imprezy goście festiwalu mogą odwiedzać stoiska kulinarne, stoiska rękodzieła artystycznego oraz uczestniczyć w pokazie kulinarnym połączonym z degustacją powstałych produktów tradycyjnych;
- „Niedziele u Niechciców” – cykliczna impreza plenerowa organizowana na terenie parku przy Dworcu Marii Dąbrowskiej w Russowie;
- Dożynki Gminne;
- Świąteczne Spotkania z Tradycją;

- „Targi Gmina” w Poznaniu;
- Międzynarodowe Targi Turystyczne Tour Salon w Poznaniu oraz „AGROTRAVEL” w Kielcach;
- Międzynarodowy plener malarski w Blizanowie;
- Wiosenne Targi Ogrodniczo-Rolnicze i Działkowe w Opatówku;
- Festyn Historyczny „Wyprawa po Bursztyn” – Kalisz.

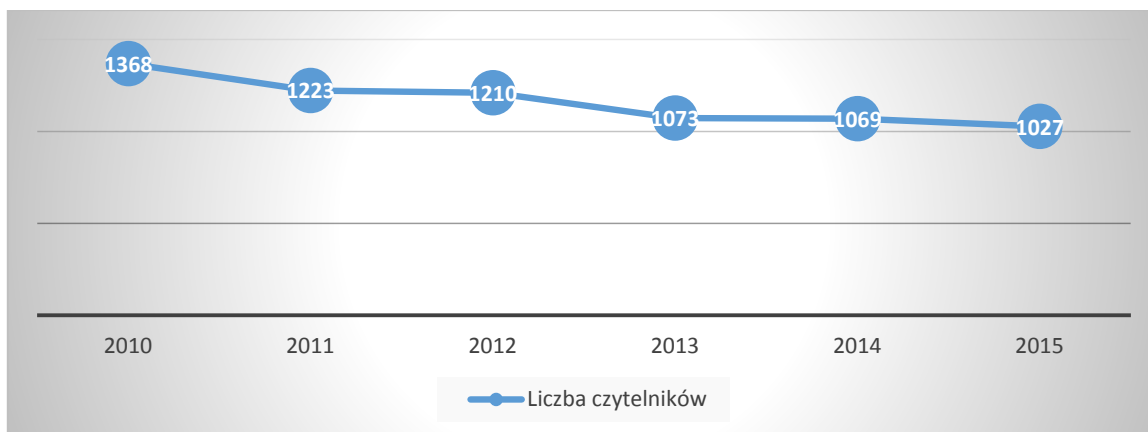
Tego typu wydarzenia kreują pozytywny wizerunek gmin oraz zwiększają ich atrakcyjność, są także ciekawą formą integracji mieszkańców.

LGD realizuje również bezpłatne szkolenia dla lokalnych liderów, aktywizujące społeczność lokalną, z zakresu dostępnych źródeł finansowania oraz zasad wypełniania wniosków aplikacyjnych, księgowości w organizacjach pozarządowych oraz szkolenie na temat budowy produktu sieciowego, które zaowocowało m.in. utworzeniem przez gospodarstwa agroturystyczne działające na terenie LGD produktu sieciowego pn. „Na Skraju Imperium. Historyczna podróż w Krainie Nocy i Dni”.

Jedynym z elementów charakteryzujących aktywność obywatelską jest frekwencja wyborcza. Frekwencja wyborcza w wyborach do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w 2015 roku wynosiła w Liskowie 43,21%. W powiecie kaliskim wskaźnik ten wynosił 43,71%, w województwie wielkopolskim 50,16%, a w całej Polsce 50,9%. Wynika z tego, że frekwencja w Liskowie była najniższa. W wyborach prezydenckich w 2015 roku frekwencja w Liskowie wynosiła 48,04%. Dla powiatu kaliskiego wskaźnik ten był wyższy (50,55%). W Wielkopolsce udział w głosowaniu wzięło 55,46% mieszkańców, a w Polsce 55,34%.

2.9.KULTURA

Mieszkańcy gminy mogą korzystać z Gminnej Biblioteki Publicznej w Liskowie. Na przestrzeni lat liczba czytelników ciągle maleje. Biblioteka umożliwia korzystanie z komputera i Internetu.

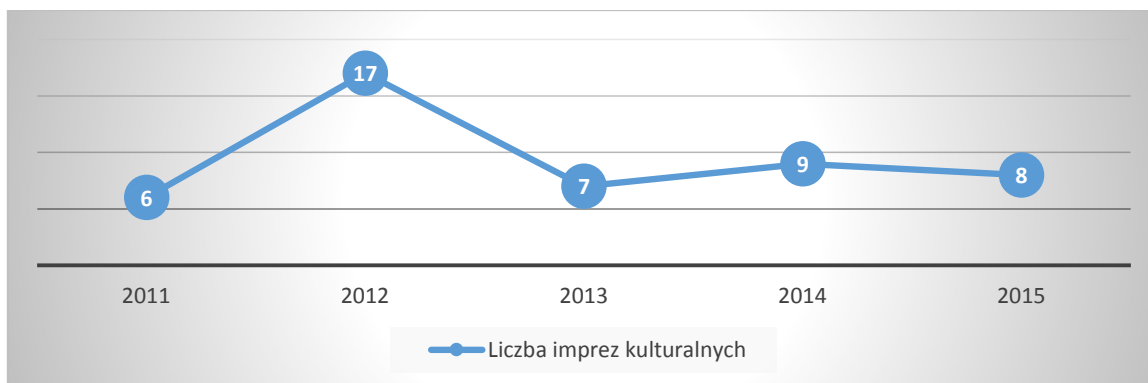

Wykres 7. Liczba czytelników księgozbioru bibliotek w gminie Lisków w latach 2010-2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W gminie Lisków dużą rolę odgrywa Gminny Ośrodek Kultury w Liskowie. Posiada on również filie – Wiejski Dom Kultury w Małgowie. Ośrodek prowadzi zajęcia dla dzieci i młodzieży propagujące zainteresowania różnymi formami sztuki. Co za tym idzie, w GOK odbywa się codzienna, indywidualna nauka gry na instrumentach muzycznych oraz dwa razy w tygodniu grupowe zajęcia Orkiestry Dętej. Raz w tygodniu w pomieszczeniach GOK odbywają się próby Zespołu i Kapeli „Liskowianie”. W odpowiedzi na zainteresowanie najmłodszych mieszkańców gminy prowadzone są również zajęcia taneczne, na które w ciągu roku uczęszcza ok. 100 osób. Zespoły taneczne działające na terenie gminy to: „Promyczki”, „Promyczki II”, „Feniks Junior” oraz „Dziecięcy Zespół Tańca Ludowego „Liskowianie”. Przy Gminnym Ośrodku Kultury działa również Klub Miłośników Tańca, do którego należy głównie młodzież gimnazjalna i ponadgimnazjalna. W okresie wakacyjnym GOK w Lisowie organizuje tzw. „wakacje z kulturą”. W ramach przedsięwzięcia organizowane liczne wyjazdy edukacyjno- kulturalne, warsztaty muzyczne, zajęcia sportowe, plastyczne, zabawy ruchowe.

Z roku na rok wzrasta liczba organizowanych występów amatorskich. Maleje natomiast liczba prelekcji, spotkań, wykładów, dyskotek, występów artystów i zespołów zawodowych oraz wystaw.

Wykres 8. Liczba imprez kulturalnych organizowanych w gminie Lisków w latach 2011-2015
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W imprezach bierze udział 3750 mieszkańców, czyli 70,9% wszystkich mieszkańców.

Obecnie działalność sportowa w gminie Lisków skupia się w klubie sportowym TS Liskowiak oraz sekcjach sportowych przy SP Lisków i Gimnazjum. W TS Liskowiak działają sekcje: piłki nożnej, siatkówki, petanque i tenisa stołowego.

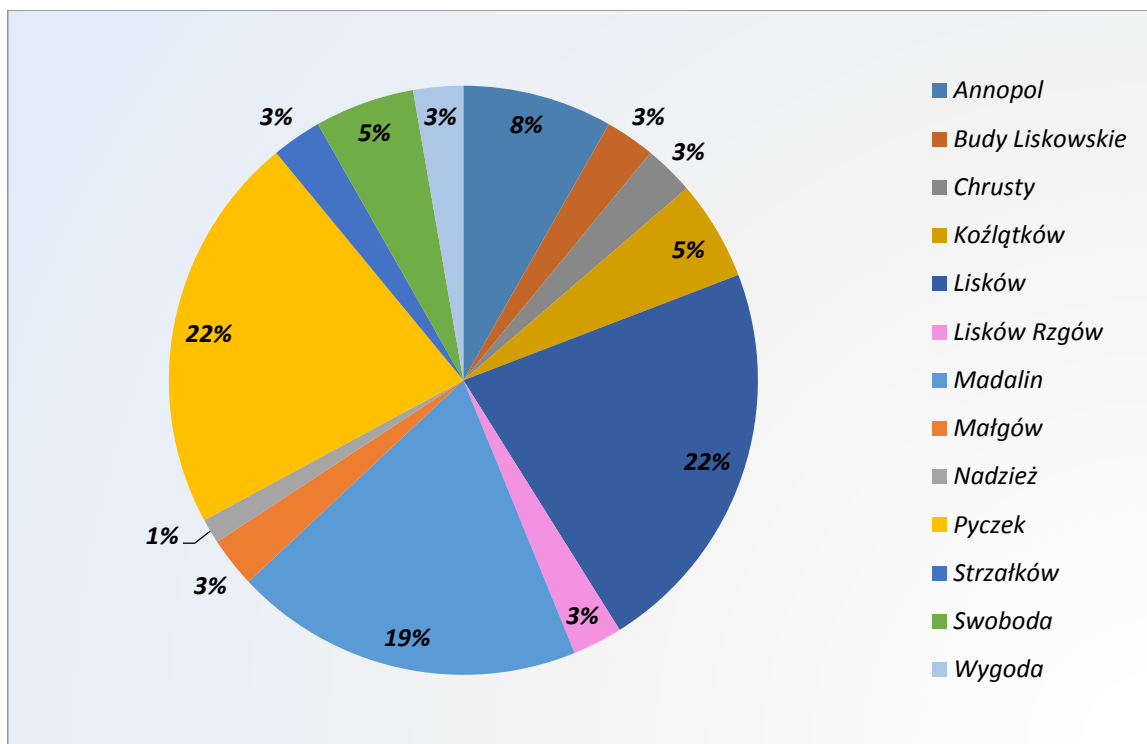
Na terenie gminy funkcjonuje też Orkiestra Dęta OSP w Liskowie. Uczestniczy ona w przeglądach orkiestr dętych, w różnego rodzaju uroczystościach i festynach. Uświetnia uroczystości państwowe, patriotyczne i kościelne. Orkiestra liczy 34 osoby.

W gminie funkcjonuje również Uniwersytet Trzeciego Wieku. Prowadzi on zajęcia języków obcych, zajęcia poszerzające umiejętności z zakresu obsługi komputerów oraz zajęcia aktywności ruchowej. Ponadto, w ramach funkcjonowania Uniwersytetu organizowane są wyjazdy edukacyjno-kulturalne, cieszące się dużym zainteresowaniem ze strony mieszkańców.

2.10. BADANIA ANKIETOWE

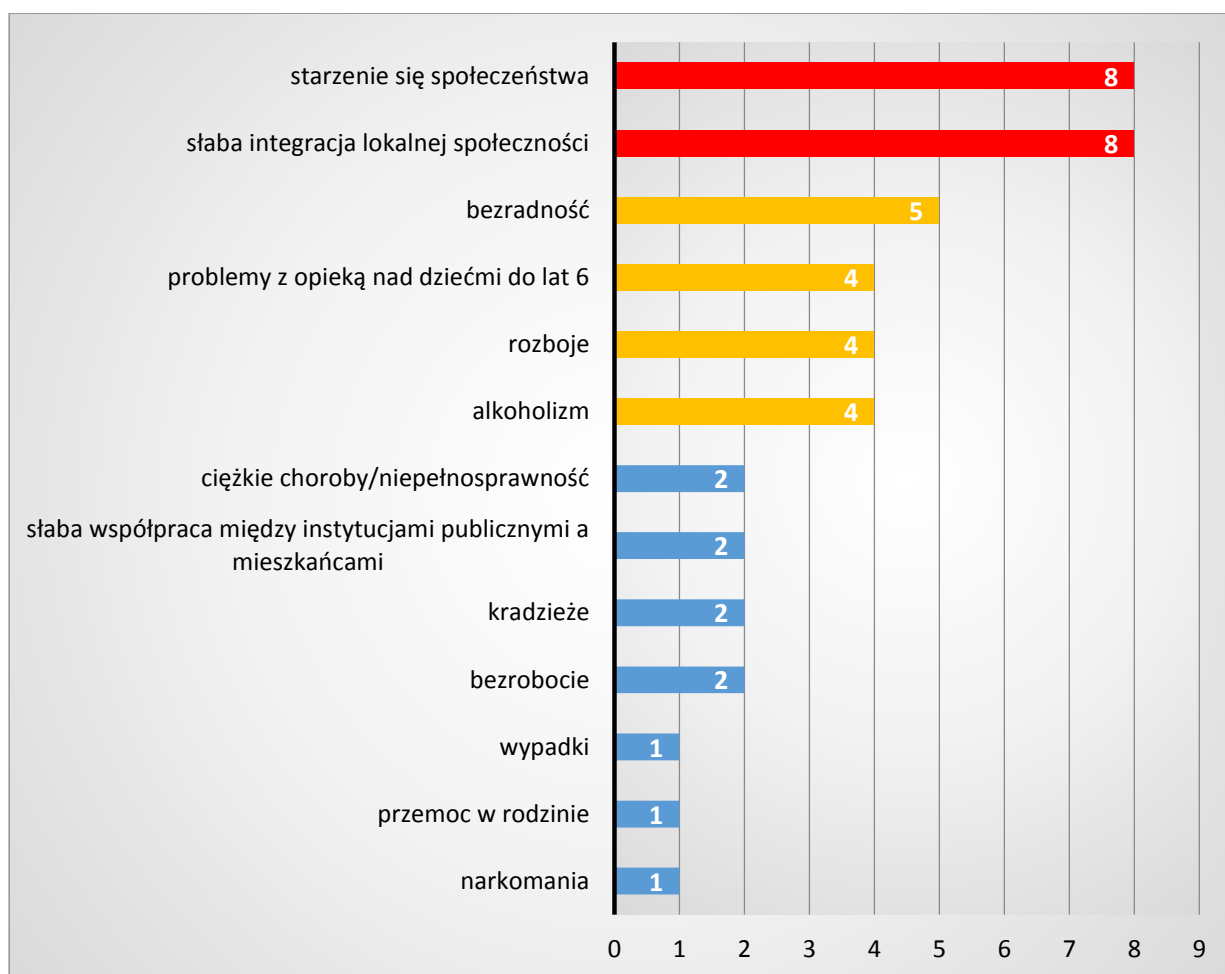
W sierpniu i wrześniu 2017 roku zostało przeprowadzone badanie ankietowe, które swym zasięgiem obejmowało mieszkańców gminy Lisków. Miało ono na celu wskazanie przestrzeni, które zdaniem mieszkańców powinny zostać zrewitalizowane, ale także pokazać, na jakie problemy zwracają uwagę sami mieszkańcy gminy.

Wyniki badania wykazały, że największą uwagę zwraca się na zdegradowane sołectwa Lisków (22%), a także Pyczek (22%) i Madalin (19%) oraz w mniejszym stopniu Annopol (8%), Swoboda (5%). Sołectwa takie jak: Ciepielew, Józefów, Trzebienie, Zakrzyn, Zakrzyn-Kolonia i Żychów nie zostały wskazane przez mieszkańców ani razu. Rozkład odpowiedzi dotyczących wskazania miejsca, które należy zrewitalizować przedstawia wykres poniżej.

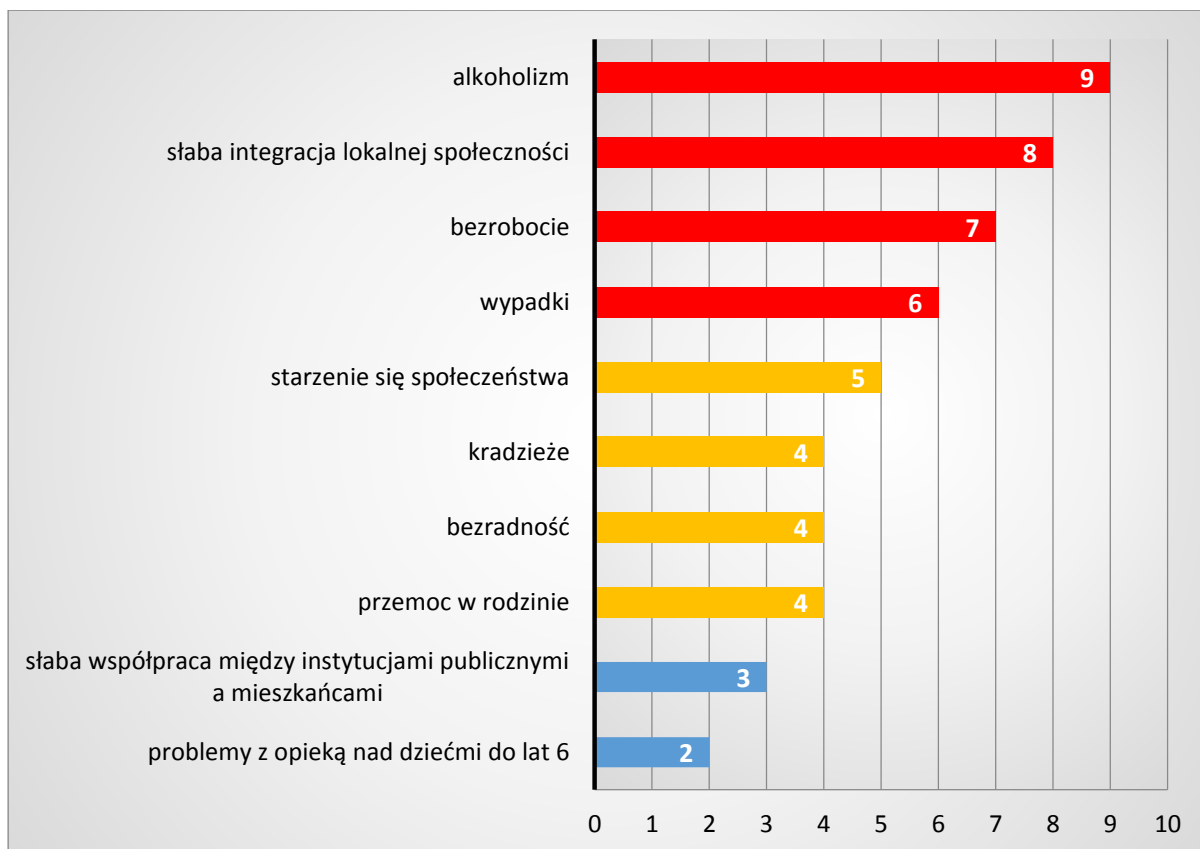
Wykres 9. Miejsca, które powinno się zrewitalizować według mieszkańców gminy Lisków
Źródło: opracowanie własne

Zdaniem ankietowanych w Liskowie występują następujące problemy społeczne: starzenie się społeczeństwa oraz słaba integracja lokalnej społeczności. Rzadziej wymieniane były: bezradność, problemy z opieką nad dziećmi do 6 lat, rozboje oraz alkoholizm. Pojedyncze odpowiedzi dotyczyły też ciężkich chorób/niepełnosprawności, słabej współpracy między instytucjami publicznymi a mieszkańcami, kradzieży, bezrobocia, wypadków, przemocy w rodzinie oraz narkomanii. Całość obrazuje wykres poniżej.

Wykres 10. Problemy społeczne w Liskowie
Źródło: opracowanie własne

Natomiast w Pyczkach zdaniem ankietowanych występują następujące problemy społeczne: alkoholizm, słaba integracja lokalnej społeczności, bezrobocie oraz wypadki. Rzadziej wymieniane były: starzenie się społeczeństwa, kradzieże, bezradność oraz przemoc w rodzinie. Pojedyncze odpowiedzi dotyczyły słabej współpracy między instytucjami publicznymi a mieszkańcami oraz problemów z opieką nad dziećmi do lat 6. Całość obrazuje wykres poniżej.

Wykres 17. Problemy społeczne w Pyczków
Źródło: opracowanie własne

2.11. PODSUMOWANIE

W sferze społecznej zdiagnozowano następujące problemy:

- w ostatnich kilku latach w gminie Lisków odnotowywany jest spadek liczby mieszkańców – liczba ta spadła o 148 osoby w ciągu 6 lat;
- ujemny przyrost naturalny wynoszący -13;
- 60,8% mieszkańców gminy Lisków jest w wieku produkcyjnym, 18,4% w wieku przedprodukcyjnym, a 20,8% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym. Na przestrzeni ostatnich pięciu lat wzrósł udział liczby ludności w wieku poprodukcyjnym, natomiast maleje udział ludności w wieku przedprodukcyjnym;
- współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 1,01 i jest mniejszy od średniej dla województwa;
- mieszkańcy gminy Lisków zawarli w 2015 roku 37 małżeństw – jest to więcej od wartości dla województwa wielkopolskiego oraz więcej od wartości dla Polski;

- najwięcej osób w wieku poprodukcyjnym zamieszkuje w sołectwie Lisków (głównie przy ul. Antoniego Szewczyka, ks. Wacława Blizińskiego, Ogrodowej, Rzgowskiej oraz Twórców Liskowa), a także w sołectwach: Koźlątków, Strzałków i Zakrzyn;
- najwięcej wymeldowań miało miejsce w sołectwie Lisków (przy ulicy: Ks. Wacława Blizińskiego) oraz sołectwach Koźlątków, Chrusty i Nadziej;
- najwięcej zgonów miało miejsce w sołectwach: Chrusty, Lisków (ul. Antoniego Szewczyka, Twórców Liskowa), Strzałków i Zakrzyn;
- bezrobocie w Liskowie – 75 osób (1,9% mieszkańców);
- wskaźnik udziału bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w powiecie kaliskim w 2016 roku to 3,1%. W gminie Lisków wskaźnik ten jest niższy i wynosi 2,6%;
- najwięcej bezrobotnych zamieszkuje w sołectwach Lisków, Trzebienie i Żychów;
- udział kobiet w strukturze osób bezrobotnych w gminie Lisków stanowił 66%, gdzie w powiecie kaliskim jest to 54,8%, a w województwie wielkopolskim – 57,7%;
- z pomocy społecznej w gminie Lisków w 2016 roku wg danych GOPS korzystało 72 rodzin;
- powyżej kryterium dochodowego znajdowało się tylko 5 gospodarstw domowych, a poniżej aż 123. Poniżej kryterium dochodowego znajdowało się aż 376 osób korzystających z pomocy społecznej, a powyżej – tylko 16 osób;
- powodami korzystania z pomocy społecznej były: ubóstwo, bezdomność, potrzeba ochrony macierzyństwa, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała i ciężka choroba;
- najwięcej osób i rodzin korzystających z zasiłków pomocy społecznej zamieszkuje sołectwo Lisków oraz sołectwa Trzebienie, Zakrzyn, Strzałków i Ciepiew. W Liskowie największa liczba osób korzystająca z pomocy społecznej zamieszkuje ulice Twórców Liskowa i Ks. Wacława Blizińskiego;
- w 2016 na terenie gminy Lisków funkcjonowało 16 Niebieskich Kart – najwięcej w sołectwie Swoboda, Strzałków i Trzebienie;
- w 2016 roku na terenie gminy Lisków miało miejsce 335 wykroczeń oraz 30 przestępstw. Łącznie dla miejscowości Tomaszew, Wygoda, Żychów, Lisków,

Młyniska i Nadziej odnotowano 18 przestępstw, dla pozostałych miejscowości gminy Lisków – 12;

- w gminie Lisków nie ma żłobka;
- ogólny spadek liczby uczniów, z wyjątkiem dzieci uczęszczających do szkół podstawowych;
- liczba miejsc dla wszystkich dzieci w przedszkolach jest niewystarczająca;
- na przestrzeni ostatnich lat maleje liczba czytelników w ciągu roku;
- frekwencja wyborcza w wyborach do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w 2015 roku w Liskowie była niższa niż powiecie kaliskim, województwie i kraju; w wyborach prezydenckich w 2015 roku frekwencja w Liskowie wynosiła 39,68% i również była najniższa w porównaniu do powiatu kaliskiego, Wielkopolski i kraju;
- w Liskowie zdaniem ankietowanych głównymi problemami społecznymi są: starzenie się społeczeństwa oraz słaba integracja lokalnej społeczności. W Pyczku zaś najczęściej wskazywano na: alkoholizm, słabą integrację lokalnej społeczności, bezrobocie oraz wypadki.

W sferze społecznej zdiagnozowano następujące potencjały:

- saldo migracji wewnętrznych dla gminy Lisków wynosi 1;
- w 2016 roku w gminie Lisków odnotowano więcej urodzeń (64) niż zgonów (51);
- w gminie Lisków zanotowano więcej zameldowań (123) niż wymeldowań (83);
- średni wiek mieszkańców wynosi 40,1 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa wielkopolskiego i mieszkańców całej Polski;
- liczba bezrobotnych w gminie Lisków od 2012 r. znacznie maleje;
- liczba zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym zmalała od roku 2012 (5,1%) do roku 2016 (2,6%);
- wskaźnik udziału bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w powiecie kaliskim w 2016 roku to 3,1%. W gminie Lisków wskaźnik ten jest niższy i wynosi 2,6%;
- w gminie Lisków funkcjonuje 7 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej, a OSP z Liskowa włączona jest do krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego;
- ważną rolę odgrywają liczne organizacje społeczne działające na terenie gminy Lisków – pełniące istotną rolę w aktywizacji mieszkańców;

- dużą aktywnością wykazuje się Stowarzyszenie „LGD7 – Kraina Nocy i Dni”;
- w gminie Lisków nie ma kina, ale dużą rolę odgrywa Gminny Ośrodek Kultury w Liskowie;
- w gminie działają kluby sportowe i grupy taneczne;
- na terenie gminy funkcjonuje Orkiestra Dęta OSP w Liskowie.

3. SFERA GOSPODARCZA

3.1. RYNEK PRACY

Gmina Lisków zgodnie z podziałem administracyjnym i nomenklaturą GUS wliczana jest do subregionu kaliskiego (obejmującego powiaty jarociński, kaliski, kępiński, krotoszyński, ostrowski, ostrzeszowski, pleszewski i miasto Kalisz). Na podstawie przeprowadzonych analiz przygotowano zestawienie branż strategicznych, odgrywających kluczową rolę w subregionie kaliskim. Są to m.in. branże takie, jak: transport lądowy i rurociągowy, produkcja metalowych wyrobów gotowych, roboty budowlane, produkcja artykułów spożywczych, uprawy rolne, chów i hodowla zwierząt, łowiectwo, włączając działalność usługową.

W związku z tym pracodawcy w powiecie kaliskim najczęściej zgłaszali zapotrzebowanie na potrzeby kadrowe w zawodach takich, jak: analitycy, testerzy i operatorzy systemów teleinformatycznych, betoniarze i zbrojarze, cieśle i stolarze budowlani, dekarze i blacharze budowlani, diagności samochodowi, fryzjerzy, inspektorzy nadzoru budowlanego, kierowcy ciągnika siodłowego, kierownicy budowy, murarze, nauczyciele praktycznej nauki zawodu, nauczyciele przedmiotów zawodowych, obuwnicy, opiekunowie osoby starszej lub niepełnosprawnej, pielęgniarki, posadzkarze, pracownicy ds. finansowo-księgowych ze znajomością języków obcych, psycholodzy i psychoterapeuci, samodzielni księgowi, spawacze metodą MIG/MAG, spawacze metodą TIG, spedytorzy i logistycy, szefowie kuchni, tynkarze.

Według Głównego Urzędu Statystycznego na terenie gminy Lisków w 2016 roku funkcjonowało 340 podmiotów gospodarczych, z czego 312 należy do sektora prywatnego, a 250 to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Najwięcej zarejestrowanych podmiotów gospodarczych działa w sektorze usług (231), następnie w sektorze przemysłu (97), a na końcu w rolnictwie (12).

Liczbę podmiotów gospodarczych według rodzaju prowadzonej działalności na terenie gminy Lisków przedstawia tabela poniżej.

Tabela 8. Podmioty według prowadzonej działalności gospodarczej w gminie Lisków w 2016 roku

Sekcja A	rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	12
Sekcja B	górnictwo i wydobywanie	0
Sekcja C	przetwórstwo przemysłowe	41
Sekcja D	wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0
Sekcja E	dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	0
Sekcja F	budownictwo	56
Sekcja G	handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	82
Sekcja H	transport i gospodarka magazynowa	25
Sekcja I	działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	5
Sekcja J	informacja i komunikacja	4
Sekcja K	działalność finansowa i ubezpieczeniowa	6
Sekcja L	działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	6
Sekcja M	działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	24
Sekcja N	działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	6
Sekcja O	administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	9
Sekcja P	edukacja	23
Sekcja Q	opieka zdrowotna i pomoc społeczna	9
Sekcja R	działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	8
Sekcja S i T	pozostała działalność usługowa, gospodarstwa domowe zatrudniając pracowników, produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	22

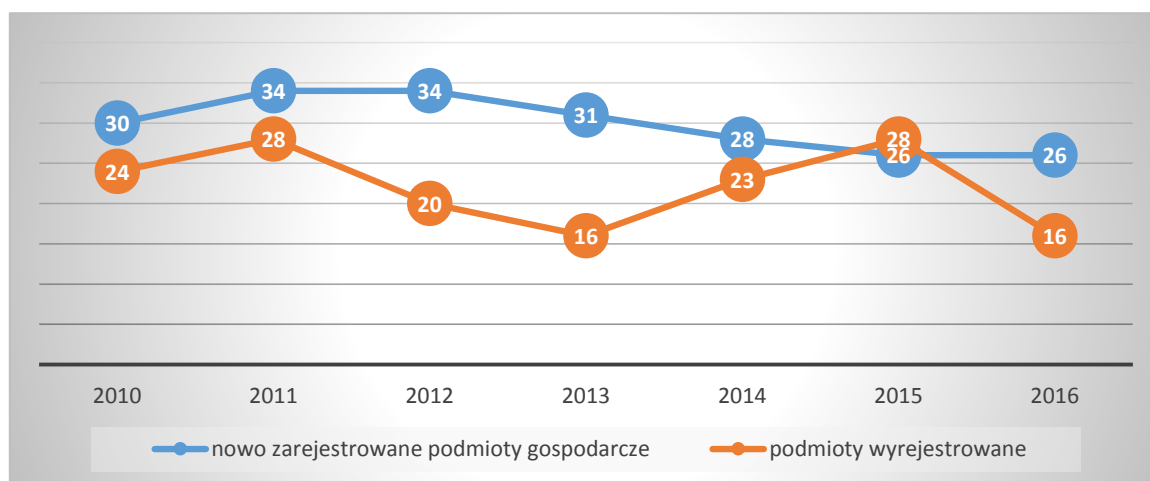
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym wyniósł w 2016 roku 105,7. W roku 2015 wskaźnik ten kształtował się na poziomie 102,6.

W strukturze przedsiębiorstw dominują mikro przedsiębiorstwa – zatrudniające do 9 osób (318), w tym większość z nich to jednoosobowe działalności gospodarcze. Na terenie

gminy występują 3 zakłady zatrudniające powyżej 50 osób oraz 19 zakładów zatrudniających od 10 do 49 osób.

W ostatnich latach widać malejącą liczbę nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, choć obserwowany był wyraźny wzrost między rokiem 2010 a 2011. Od 2013 roku zauważalny jest wzrost liczby wyrejestrowanych firm, z wyjątkiem lat 2015-2016, gdzie spadła liczba wyrejestrowanych firm. Sytuację tę przedstawia wykres poniżej.

Wykres 11. Podmioty gospodarcze w gminie Lisków w latach 2010-2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Poniższa tabela prezentuje liczbę zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej (stan na 31 grudnia 2016 r.) w gminie Lisków.

Tabela 9. Aktywne, zawieszone i wykreślone podmioty gospodarcze w gminie Lisków w 2016 roku

Nazwa sołectwa	Ulica	Firmy aktywne	Aktywne firmy na 1000 mieszkańców	Firmy zawieszone	Firmy zawieszone na 1000 mieszkańców	Firmy wykreślone	Firmy wykreślone na 1000 mieszkańców
Annopol		2	0,37	1	0,19	0	0,00
Budy Liskowskie I		1	0,19	0	0,00	0	0,00
Budy Liskowskie II		2	0,37	0	0,00	0	0,00
Chrusty		8	1,49	0	0,00	0	0,00
Ciepielew		10	1,86	0	0,00	0	0,00
Józefów		0	0,00	0	0,00	1	0,19
Koźlątków		21	3,92	2	0,37	0	0
Lisków		90	16,81	7	1,30	5	0,93
	40 lecia PRL	3	1,83	0	0,00	0	0,00
	Adam Asnyka	3	1,83	0	0,00	0	0,00
	Antoniego Szewczyka	5	3,06	2	1,22	2	1,22
	Ks. Wacława Blizińskiego	33	20,18	2	1,22	2	1,22
	Marii Dąbrowskiej	2	1,22	0	0,00	0	0,00
	Karola Kosińskiego	2	1,22	0	0,00	0	0,00
	Leśna	3	1,83	0	0,00	0	0,00
	Ogrodowa	11	6,73	1	0,61	1	0,61
	Polna	0	0,00	0	0,00	0	0,00
	Rzemieślnicza	3	1,83	1	0,61	0	0,00
	Rzgowska	5	3,06	1	0,61	0	0,00
	Słoneczna	5	3,06	0	0,00	0	0,00
	Spółdzielców	5	3,06	0	0,00	0	0,00

	Twórców Liskowa	10	6,12	0	0,00	0	0,00
Madalin		5	0,93	1	0,19	0	0,00
Małgów		7	1,30	3	0,56	0	0,00
Nadzież		1	0,19	0	0,00	0	0,00
Pyczek		3	0,56	0	0,00	0	0,00
Strzałków		9	1,68	2	0,37	1	0,19
Swoboda		3	0,56	0	0,00	0	0,00
Trzebień		6	1,12	0	0,00	0	0,00
Wygoda		6	1,12	0	0,00	1	0,19
Zakrzyn		14	2,61	0	0,00	1	0,19
Zakrzyn-Kolonia		2	0,37	0	0,00	0	0,00
Żychów		9	1,68	1	0,19	1	0,19
SUMA		199		17		10	

Źródło: Urząd Gminy Lisków

Jak wynika z powyższej tabeli najwięcej aktywnych podmiotów gospodarczych zarejestrowanych jest w sołectwie Lisków, przy ulicach: Ks. Wacława Blizińskiego, Ogrodowej i Twórców Liskowa.

Najmniej aktywnych podmiotów funkcjonuje w sołectwach: Budy Liskowskie I, Budy Liskowskie II, Nadzież, Zakrzyn-Kolonia i Annopol. W Józefowie nie funkcjonują żadne podmioty gospodarcze. Najwięcej zawieszonych podmiotów gospodarczych zlokalizowanych było w sołectwie Lisków (ul. Ks. Wacława Blizińskiego, Antoniego Szewczyka). Przy tych również ulicach odnotowano najwięcej wykreślonych podmiotów gospodarczych.

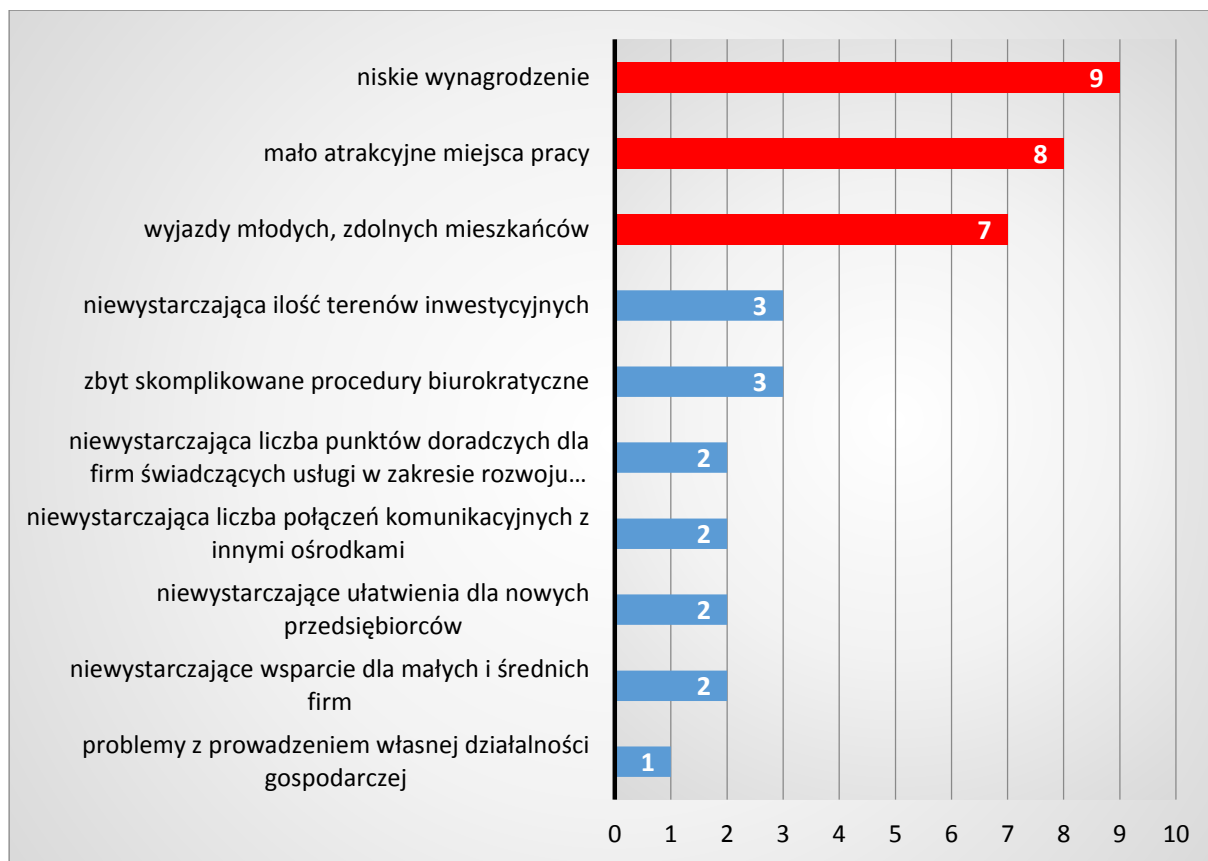
3.2.TURYSTYKA

Na terenie gminy istnieją dobre warunki do rozwoju turystyki pieszej i rowerowej. Przez gminę Lisków przebiega szlak rowerowy, który powstał z inicjatywy Lokalnej Grupy Działania „Kraina Nocy i Dni”. W gminie funkcjonują obiekty agroturystyczne, oferujące produkty regionalne.

Tereny zielone zajmują 7,5 km² powierzchni gminy Lisków. Gmina położona jest na terenie pagórkowatym, z występującymi dolinami. Cechy te stanowią o atrakcyjności turystycznej tego obszaru – w gminie funkcjonuje 5 gospodarstw agroturystycznych, a warunki przyrodnicze skłaniają ku uprawianiu turystyki rowerowej i pieszej. Niemniej jednak, na obszarze gminy nie wyznaczono form ochrony przyrody.

3.3.BADANIA ANKIETOWE

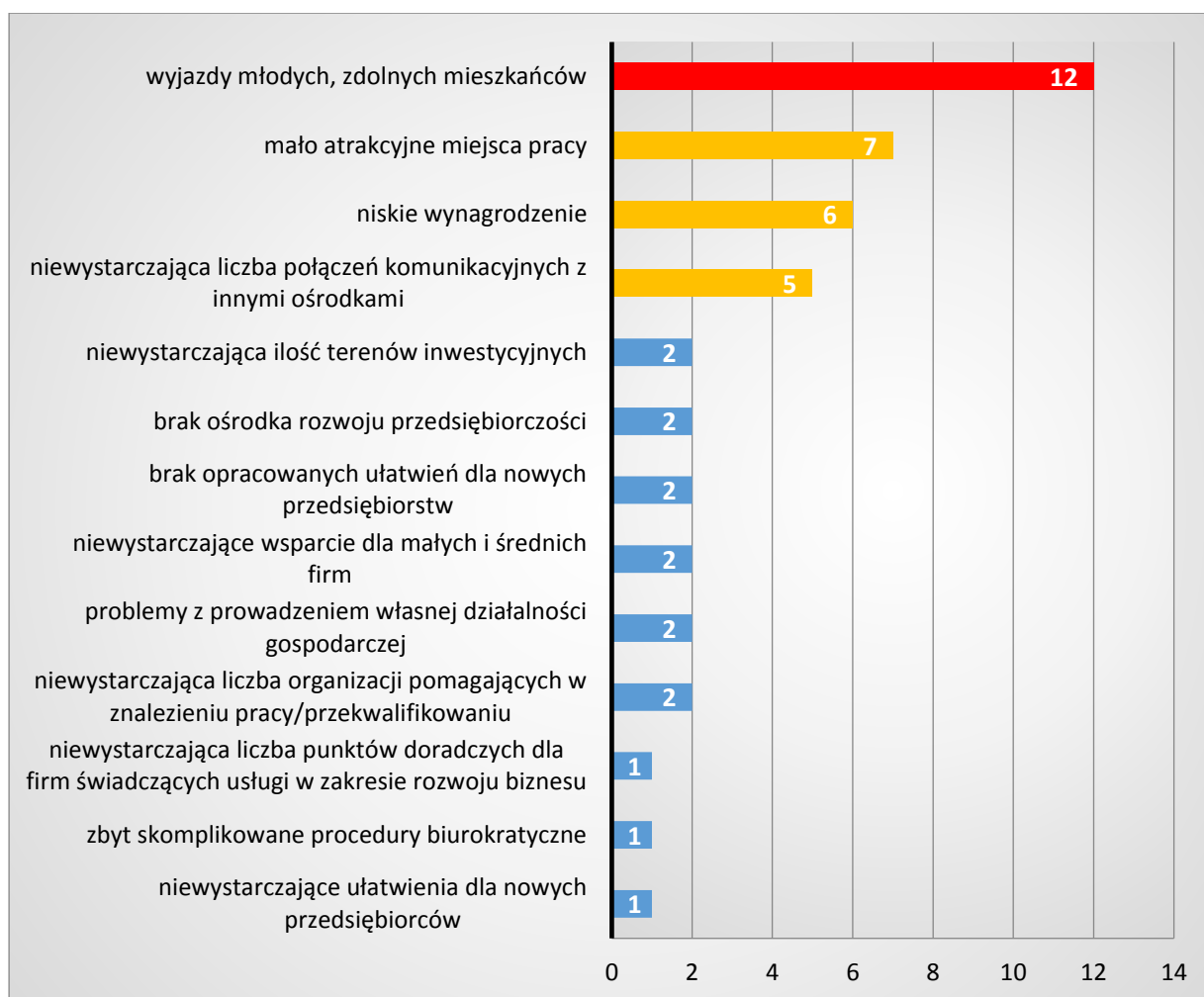
Wyniki badania wykazały, że w Liskowie występują następujące problemy gospodarcze: niskie wynagrodzenie, mało atrakcyjne miejsca pracy oraz wyjazdy młodych, zdolnych mieszkańców. Mieszkańcy wymieniali też, choć rzadziej, niewystarczającą ilość terenów inwestycyjnych, zbyt skomplikowane procedury biurokratyczne, niewystarczającą liczbę punktów doradczych dla firm świadczących usługi w zakresie rozwoju biznesu, niewystarczającą liczbę połączeń komunikacyjnych z innymi ośrodkami, niewystarczające ułatwienia dla nowych przedsiębiorców, niewystarczające wsparcie dla małych i średnich firm oraz problemy z prowadzeniem własnej działalności gospodarczej. Problemy gospodarcze w sołectwie Lisków przedstawia wykres poniżej.

Wykres 12. Problemy gospodarcze w Liskowie

Źródło: opracowanie własne

W Pyczkach badania wykazały, że największym problemem gospodarczym są wyjazdy młodych, zdolnych mieszkańców. Równie ważne okazały się mało atrakcyjne miejsca pracy, niskie wynagrodzenie oraz niewystarczająca liczba połączeń komunikacyjnych z innymi ośrodkami. Najmniejszy problem zdaniem mieszkańców stanowi: niewystarczająca ilość terenów inwestycyjnych, brak ośrodka rozwoju przedsiębiorczości, brak opracowanych ułatwień dla nowych przedsiębiorstw, niewystarczające wsparcie dla małych i średnich firm, problemy z prowadzeniem własnej działalności gospodarczej, niewystarczająca liczba organizacji pomagających w znalezieniu pracy/przekwalifikowaniu, niewystarczająca liczba punktów doradczych dla firm świadczących usługi w zakresie rozwoju biznesu, zbyt skomplikowane procedury biurowe oraz niewystarczające ułatwienia dla nowych przedsiębiorców. Problemy gospodarcze w sołectwie Pyczek przedstawia wykres poniżej.

Wykres 15. Problemy gospodarcze w Pyczk

Źródło: opracowanie własne

3.4. PODSUMOWANIE

W sferze gospodarczej zdiagnozowano następujące problemy:

- w strukturze przedsiębiorstw dominują mikro przedsiębiorstwa – zatrudniające do 9 osób (318), w tym większość z nich to jednoosobowe działalności gospodarcze. Na terenie gminy występują 3 zakłady zatrudniające powyżej 50 osób oraz 19 zakładów zatrudniających od 10 do 49 osób;
- najmniej podmiotów ma swoją lokalizację w sołectwach: Budy Liskowskie I, Budy Liskowskie II, Nadzieź, Zakrzyn-Kolonia i Annopol. W Józefowie nie funkcjonują żadne podmioty gospodarcze;
- najwięcej zawieszonych firm miało swoją siedzibę w sołectwie Lisków (ul. Ks. Wacława Blizińskiego, Antoniego Szewczyka);

- najwięcej wyrejestrowanych firm miało swoją siedzibę w sołectwie Lisków (również przy ul. Ks. Wacława Blizińskiego, Antoniego Szewczyka);
- od 2013 roku zauważalny jest wzrost liczby wyrejestrowanych firm, z wyjątkiem lat 2015-2016, gdzie spadła liczba wyrejestrowanych firm;
- w ostatnich latach widać malejącą liczbę nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, choć obserwowany był wyraźny wzrost między rokiem 2010 a 2011;
- wyniki badań ankietowych wykazały, iż w Liskowie głównymi problemami gospodarczymi są niskie wynagrodzenie, mało atrakcyjne miejsca pracy oraz wyjazdy młodych, zdolnych mieszkańców. Z kolei w sołectwie Pyczek największy problem dotyczy wyjazdów młodych, zdolnych mieszkańców.

W sferze gospodarczej zdiagnozowano następujące potencjały:

- wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym wyniósł w 2016 roku 105,7. W roku 2015 wskaźnik ten kształtował się na poziomie 102,6;
- najwięcej zarejestrowanych podmiotów gospodarczych ma swoją siedzibę w sołectwie Lisków, przy ulicach: Ks. Wacława Blizińskiego, Ogrodowej i Twórców Liskowa;
- na terenie gminy istnieją dobre warunki do rozwoju turystyki pieszej i rowerowej.

4. SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA

Jednym z kluczowych zadań realizowanych przez gminę jest budowa i rozwój infrastruktury przestrzenno-funkcjonalnej zaspokajającej podstawowe potrzeby mieszkańców, w tym dostępu do bieżącej wody, wyposażenia w kanalizację sanitarną, zagospodarowania odpadów, zaopatrzenia w ciepło sieciowe (o ile jest to możliwe i uzasadnione ekonomicznie). Spełnienie tych wszystkich warunków technicznych wpływa na atrakcyjność inwestycyjną danego regionu. Oprócz wyżej wymienionych warunków technicznych sprzyjających podejmowaniu decyzji lokalizacyjnych przez potencjalnego inwestora istotny wpływ ma objęcie terenu inwestycyjnego miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego. MPZP pełni podstawowe źródło informacji o możliwościach przeznaczenia danego terenu pod konkretne inwestycje. Korzyści wynikające z faktu posiadania MPZP to także uproszczenie procedury administracyjnej oraz skrócenie czasu oczekiwania, w przypadku ubiegania się o wydanie decyzji w przypadku planowania danej inwestycji. Gmina posiada sześć Miejscowych Plan Zagospodarowania Przestrzennego dla: fragmentów wsi Żychów, Koźlątków, Strzałków, MPZP dla obszarów wsi Małków Kolonia-Józefów, dla terenu w granicach wsi Lisków, MPZP terenów eksploatacji kruszyw we wsiach: Swoboda, Józefów.

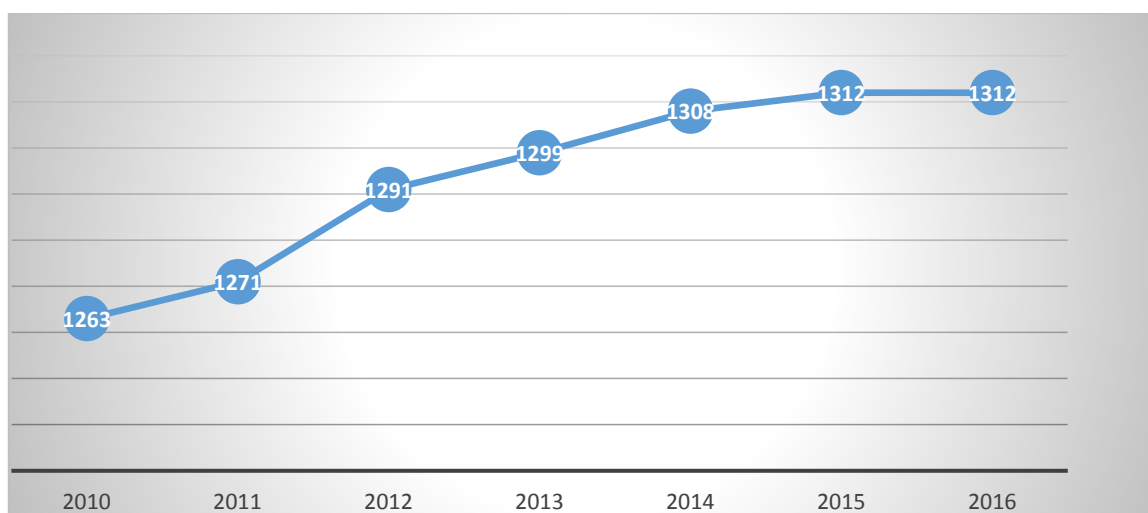
Według MPZP gmina wyznaczyła strefy pod zabudowę mieszkaniową, przemysłową/handlowo-usługową oraz pod budowę instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii.

Obecną sytuację na terenie gminy opisano w punktach poniżej.

4.1.INFRASTRUKTURA WODOCIĄGOWA

Za gospodarkę wodną i ściekową w gminie Lisków odpowiada Urząd Gminy w Liskowie.

Na terenie gminy występują dwie stacje uzdatniania wody – w Liskowie oraz w Strzałkowie. Gmina Lisków jest w 100% zwodociągowana. Według danych statystycznych za 2016 rok długość sieci wodociągowej na terenie gminy Lisków wynosi 113,4 km, a liczba przyłączy do budynków mieszkalnych na terenie gminy wynosi 1312 sztuk. Zużycie wody w ciągu roku przez jednego mieszkańca kształtuje się na poziomie 68,3 m³ i wzrasta od roku 2010 – 44,0 m³.

Wykres 13. Liczba przyłączy sieci wodociągowej na terenie gminy Lisków w latach 2010-2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Stan infrastruktury wodociągowej jest określany jako średni, wymagający prac naprawczych i modernizacyjnych.

Z danych statystycznych wynika, że 92,4% ogółu ludności korzysta z instalacji wodociągowej.

Tabela 10. Charakterystyka sieci wodociągowej na terenie gminy Lisków w latach 2010 i 2015

Kategoria	Jednostka	2010	2015
Korzystający z instalacji	%	86,9	92,4
Długość czynnej sieci rozdzielczej	km	110,0	113,4
Przyłącza do budynków mieszkalnych	szt.	1263	1312
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej	os.	4712	4882
Zużycie wody na 1 mieszkańca	m3	44,0	68,6

Źródło: Dane GUS

4.2.INFRASTRUKTURA KANALIZACYJNA

Na terenie gminy Lisków od 1999 r. funkcjonuje biologiczno-chemiczna oczyszczalnia ścieków, która znajduje się w miejscowości Lisków. Jej przepustowość wynosi 550 m³/dobę. Jest ona przystosowana do przyjmowania ścieków dowożonych. W 2013 r. dokonano modernizacji oczyszczalni.

Według danych GUS długość sieci kanalizacji sanitarnej w gminie Lisków wynosi 17,7 km, zaś liczba przyłączy to 333 sztuk. Na terenie gminy gospodarstwa domowe

korzystają z przydomowych oczyszczalni ścieków (532 szt.) lub ze zbiorników bezodpływowych (761 szt.), z których nieczystości ciekłe wywożone są wozami asenizacyjnymi. Stan infrastruktury sieci kanalizacyjnej jest dobry i nie wymaga modernizacji, dopuszczalna jest rozbudowa sieci, szczególnie w sołectwach, które nie mają do niej dostępu. Odbiornikiem wód opadowych i roztopowych z terenu gminy są rowy melioracyjne, rzeki oraz zbiorniki wód stojących. Wody opadowe odprowadzane są powierzchniowo.

Z danych statystycznych wynika, że 27,6% ogółu ludności korzysta z instalacji kanalizacyjnej.

W celu zobrazowania zmian w sieci kanalizacyjnej na przestrzeni lat w gminie Lisków porównano okres 5-letni wyposażenia w opisywaną infrastrukturę.

Tabela 11. Charakterystyka sieci kanalizacyjnej na terenie gminy Lisków w latach 2010 i 2015

Kategoria	Jednostka	2010	2015
Korzystający z instalacji	%	25,6	27,6
Długość czynnej sieci	km	15,3	17,7
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	os.	1390	1457
Przyłącza do budynków mieszkalnych	szt.	298	333
Ścieki odprowadzone	m ³	120 000	121 000

Źródło: Dane GUS

Podsumowanie wyposażenia w sieć wodociągową i kanalizacyjną terenu gminy Lisków

W celu zidentyfikowania zaopatrzenia w sieć kanalizacyjną i wodociągową poszczególnych miejscowości na terenie gminy Lisków, przedstawiono w poniższej tabeli stan wyposażenia. „TAK” oznacza wyposażenie w daną sieć kanalizacyjną lub wodociągową, „NIE” oznacza brak wyposażenia.

Tabela 12. Wyposażenie w sieć kanalizacyjną i wodociągową na terenie gminy Lisków (stan na 2016 rok)

	Sieć wodociągowa	Sieć kanalizacyjna
	TAK/NIE	NIE
Annapol	TAK	NIE
Budy Liskowskie I	TAK	NIE
Budy Liskowskie II	TAK	NIE
Chrusty	TAK	NIE
Ciepielew	TAK	NIE
Józefów	TAK	NIE

Koźlątków	TAK	NIE
Lisków:	TAK	TAK (CZĘŚCIOWO)
40 lecia PRL		TAK
Adam Asnyka		TAK
Antoniego Szewczyka		TAK
Ks. Wacława Bliźńskiego		TAK
Marii Dąbrowskiej		TAK
Karola Kosińskiego		TAK
Leśna		NIE
Ogrodowa		NIE
Polna		NIE
Rzemieślnicza		TAK
Rzgowska		TAK
Słoneczna		NIE
Spółdzielców		TAK
Twórców Liskowa		TAK
Madalin	TAK	NIE
Małgów	TAK	NIE
Nadzież	TAK	NIE
Pyczek	TAK	NIE
Strzałków	TAK	NIE
Swoboda	TAK	NIE
Trzebienie	TAK	NIE
Wygoda	TAK	NIE
Zakrzyn	TAK	NIE
Zakrzyn-Kolonia	TAK	NIE
Żychów	TAK	TAK

Źródło: opracowanie własne

Jak wynika z tabeli zapotrzebowanie na sieć wodociągową jest zapewnione, natomiast istnieje konieczność inwestowania w sieć kanalizacyjną na obszarach, w których występuje techniczna możliwość instalacji tego typu systemu odprowadzania ścieków. Sieć kanalizacyjna występuje jedynie w sołectwie Żychów oraz częściowo w Liskowie. Należy dążyć do zapewnienia prawidłowej gospodarki wodno-ściekowej eliminującej zbiorniki bezodpływowe wpływające na stan środowiska gruntowo-wodnego. Nieszczelne zbiorniki mogą niekorzystnie wpłynąć na tę sferę środowiska.

4.3.SYSTEM ELEKTROENERGETYCZNY

Dostawcą energii elektrycznej w gminie Lisków jest ENERGA-OPERATOR S.A.

Zaopatrzenie w energię elektryczną mieszkańców gminy Lisków jest w pełni zapewnione.

4.4. TELEKOMUNIKACJA

Teren gminy jest pokryty w całości zasięgiem sieci GSM głównych operatorów komórkowych w Polsce. Dostęp mieszkańców do sieci Internet realizowany jest przez dostawców lokalnych oferujących swoje usługi drogą radiową oraz dostawców ogólnokrajowych oferujących podłączenie do sieci drogą kablową. W celu zapobiegania wykluczeniu cyfrowemu, gmina Lisków przystąpiła do realizacji projektu o nazwie „Łagodzenie skutków wykluczenia cyfrowego w gminie Lisków”. W ramach projektu zakupiono 154 zastawów komputerowych wraz z oprogramowaniem i dostępem do internetu. Sprzęt trafił do szkół na terenie gminy, GOK-u, Gminnej Biblioteki oraz GOPS-u. Około 30 zestawów trafiło również do najbardziej potrzebujących mieszkańców gminy.

4.5. ZAOPATRZENIE W CIEPŁO

Na terenie gminy brak sieci ciepłowniczej. Zaopatrzenie w ciepło następuje poprzez kotłownie lokalne, głównym źródłem pozyskiwania ciepła są węgiel, ekogroszek i drewno. Rzadko zdarza się, aby jako źródło ogrzewania wykorzystywana była biomasa lub gaz.

Wyposażenie mieszkań w centralne ogrzewanie w 2015 roku według danych GUS wyniosło 67,1%.

4.6. SIEĆ GAZOWA

Część gminy Lisków jest zgazyfikowana. Dostęp do sieci ma pięć miejscowości – Lisków, Zakrzyn, Żychów, Nadziej i Koźlątków. W miejscowości Zakrzyn zlokalizowana jest stacja rozdzielcza sieci gazowej. Większość korzystających to gospodarstwa domowe, choć paliwo gazowe dostępne jest również dla części punktów usługowych i handlowych oraz dla zakładów przemysłowych. Wykorzystanie przez pozostałych mieszkańców gazu odbywa się wyłącznie przez butle gazowe lub zbiorniki LPG.

4.7. TRANSPORT I KOMUNIKACJA

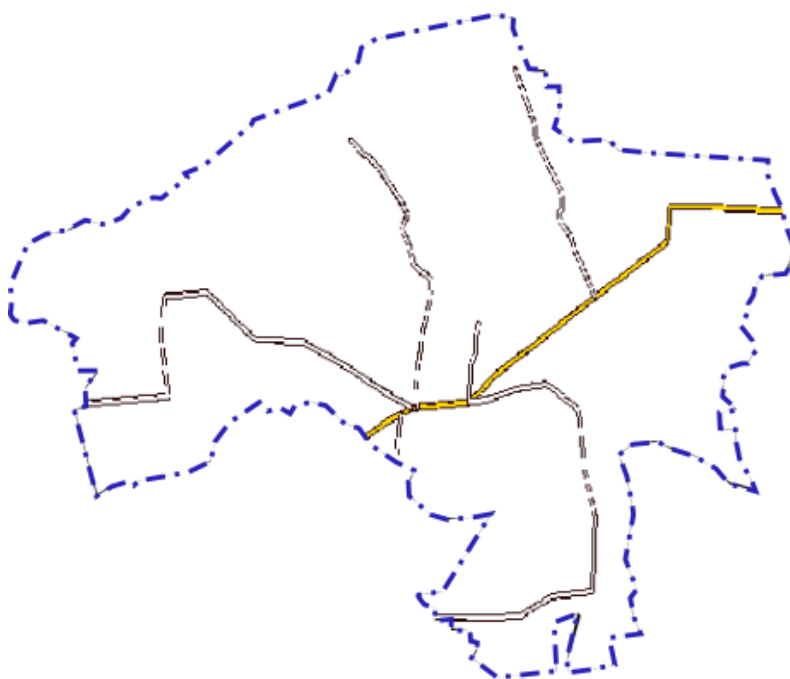
Teren gminy Lisków jest dość przeciętnie skomunikowany. Sieć drogową tworzą droga wojewódzka nr 471, drogi powiatowe i gminne. Występowanie 20 miejscowości sołeckich na terenie gminy wymaga konieczności zapewnienia odpowiedniej dostępności komunikacyjnej w gminie. Droga nr 471 stanowi najkrótsze połączenie gminy z drogą krajową nr 83 i drogą krajową nr 18.

Przez gminę przebiegają następujące drogi, będące w administracji:

- Wielkopolskiego Zarządu Dróg Wojewódzkich:
 - droga wojewódzka nr 471 relacji Koźminek – Rzymско – o długości na terenie gminy 8,6 km;
- Powiatowego Zarządu Dróg w Kaliszu – drogi powiatowe – o łącznej długości na terenie gminy 30,4 km:
 - nr 4487P relacji granica powiatu kaliskiego – Przespolew – Madalin – Nadzież – skrzyżowanie z drogą wojewódzką nr 471,
 - nr 4603P relacji skrzyżowanie z drogą nr 4487P – Madalin – Pyczek – skrzyżowanie z drogą nr 4604P,
 - nr 4604P relacji skrzyżowanie z drogą wojewódzką nr 470 – Ceków – Prażuchy – Pyczek – Wygoda – Lisków – skrzyżowanie z drogą wojewódzką nr 471,
 - nr 4606P skrzyżowanie z drogą wojewódzką nr 471 – Lisków – Zakrzyn – Koźlątków – Krzyżówki – skrzyżowanie z drogą nr 4594P,

Ponadto na terenie gminy istnieje 80,4 km dróg gminnych.

Rozmieszczenie dróg na terenie gminy Lisków przedstawia poniższy rysunek.

*Rysunek 6. Rozmieszczenie sieci drogowej na terenie gmin Lisków
Źródło: opracowanie własne na podstawie www.geoportal.gov.pl*

Odległości drogowe i średni czas dojazdu do poszczególnych miast powiatowych i wojewódzkich z miejscowości Lisków:

Tabela 13. Odległość w kilometrach i średni czas dojazdu do większych miejscowości

	Odległość w km	Czas dojazdu
m. Warszawa	211 km	2 h 20 min
m. Łódź	90 km	1 h 26 min
m. Poznań	146 km	1 h 47 min
m. Konin	53 km	52 min
m. Kalisz	27 km	29 min

Źródło: Google Maps, opracowanie własne

Korzystne położenie gminy Lisków sprawia, iż czas przejazdu do największych miast wojewódzkich i powiatowych mieści się w granicy do 2,5 godziny.

Z badań natężenia ruchu przeprowadzonych na drodze wojewódzkiej nr 471 wynika, że liczba pojazdów na najdłuższych odcinkach dróg z 2015 roku w stosunku do roku 2010 wzrosła, co jest związane ze wzrostem zapotrzebowania na podróże oraz zwiększoną ilością pojazdów na drogach.

Tabela 14. Dobowe natężenie ruchu na drodze wojewódzkiej nr 471 na terenie gminy Lisków w 2010 i 2015 rok

Badany odcinek	2010	2015	% wzrostu
dr. woj. nr 471 relacji Koźminek – Rzymisko	1099	1328	20,8

Źródło: WZDW 2010 i 2015

Wraz ze wzrostem liczby pojazdów na drogach, zwiększa się stopień degradacji tych dróg na terenie gminy Lisków. Stan techniczny dróg na terenie gminy Lisków ocenia się jako dobry. Należy jednak nieustannie monitorować ich stan tak, aby dostosować je do obecnych standardów oraz zapewnić bezpieczeństwo podróżującym.

Komunikacja pieszo-rowerowa

Na terenie gminy zlokalizowane są znakowane drogi pieszo-rowerowe. Przez gminę Lisków biegnie trasa rowerowa „Szlakiem dębów i paproci” wyznaczona przez stowarzyszenie „LGD7 – Kraina Nocy i Dni”. Trasa zaczyna się w Warszówce (w gminie Blizanów) a kończy w miejscowości Nadzierzew (gmina Opatówek). Szlak na terenie gminy Lisków o łącznej długości 13 km przebiega przez miejscowości: Koźlątków, Zakrzyn, Żychów i Lisków. W Koźlątkowie została zlokalizowana wiata wyposażona w „kostki” edukacyjne, stoły, ławy i stojaki dla rowerów.

Kolej na terenie gminy

Przez teren gminy nie przebiega linia kolejowa. Najbliższa stacja znajduje się w Opatówku, oddalonym od miejscowości Lisków o ok. 20 km.

Komunikacja publiczna

Komunikacja publiczna na terenie gminy Lisków jest dość dobrze rozwinięta. Występuje wystarczająca liczba połączeń.

Transport zbiorowy na terenie gminy obsługiwany jest przez komunikację autobusową PKS oraz prywatnych przewoźników, co umożliwia mieszkańcom przejazdy wewnątrz gminy oraz poza nią, także do miejscowości w województwie łódzkim. W większości miejscowości w gminie funkcjonują przystanki autobusowe. Oprócz usług oferowanych przez PKS funkcjonują także dwie linie autobusowe obsługiwane przez przewoźników prywatnych – Mini Trans z Koźminka oraz Auto-Mig z Madalina.

4.8. INFRASTRUKTURA SŁUŻĄCA OCHRONIE ZDROWIA

Mieszkańcy gminy Lisków posiadają dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej. Na terenie gminy funkcjonuje Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Gminnego Ośrodka Zdrowia w Liskowie. W ośrodku przyjmuje dwóch lekarzy o specjalności: pediatra i ogólny oraz 8 pielęgniarek. Dodatkowo, mieszkańcy mogą skorzystać z usług dwóch lekarzy stomatologów. Przy ośrodku funkcjonuje również: Laboratorium, Gabinet Zabiegowy, Gabinet Ginekologiczny, Poradnia K. oraz apteka. W Liskowie znajduje się dodatkowo druga apteka oraz Podstacja Pogotowia Ratunkowego w Liskowie.

W przypadku potrzeby udania się do innej poradni specjalistycznej mieszkańcy gminy mają do dyspozycji usługi zlokalizowane w mieście Kalisz, które jest oddalone o około 27 km od Liskowa oraz w mieście Turek.

4.9. DOSTĘPNOŚĆ DO USŁUG

Na terenie gminy zlokalizowane są sklepy oferujące asortyment m.in. z zakresu artykułów spożywczych oraz artykułów rolnych. Ponadto, świadczone są usługi fryzjerskie, kosmetyczne, stomatologiczne, usługi rachunkowe oraz budowlane.

Największa liczba obiektów zajmujących się handlem i usługami jest zlokalizowanych w miejscowości Lisków.

4.10. DZIEDZICTWO KULTUROWE I ZABYTKI

Na terenie gminy Lisków znajdują się obiekty zabytkowe o znaczeniu historycznym i wysokich walorach artystycznych. Niektóre z nich zostały wpisane do rejestru zabytków. Do najważniejszych zabytków (wpisanych do rejestru) należą:

Lisków:

- Kościół Parafialny p.w. Wszystkich Świętych w Liskowie – wybudowany w 1899 r;
- Cmentarz kościelny;
- Ogrodzenie z bramą, XIX w;
- Plebania, 2 poł. XIX w;
- Dom Ludowy, 1908 r;
- Szkoła rolnicza, 1913 r;
- Sierociniec, 1932 r.

Strzałków:

- Kościół p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP, drewniany, 1754 r;
- Dzwonnica, drewniana, 1751 r;
- Cmentarz przy kościele, pocz. XVII w.

W gminie Lisków zlokalizowane są liczne zabytki nie wpisane do rejestru, posiadające duże wartości kulturowe i historyczne. Należą do nich: Cmentarz Parafialny, Kopiec przeworski czy pomnik ks. Blizińskiego. Na terenie całej gminy można odnaleźć liczne wiekowe kapliczki, groty, krzyże i figury. Stan zabytków jest zróżnicowany. Niektóre z nich wymagają pilnych zabiegów modernizacyjnych.

Liczba zabytków w poszczególnych sołectwach przedstawia się następująco:

- Annopol – 3,
- Chrusty – 2,
- Ciepielew – 8,
- Józefów – 1,
- Koźlątków – 3,
- Lisków – 44,
- Madalin – 3,
- Małgów – 5,
- Pyczek – 3,
- Strzałków – 20,
- Trzebienie – 3,
- Wygoda – 1,
- Zakrzyn – 14.

4.11. ANALIZA INFRASTRUKTURY SPORTOWEJ DOSTĘPNEJ W POSZCZEGÓLNYCH SOŁECTWACH GMINY LISKÓW

Na terenie gminy Lisków oraz poszczególnych wsi sołeckich występuje dostęp do infrastruktury sportowej w postaci boisk. Na terenie gminy funkcjonują: Klub Sportowy TS Liskowiak, Szkolny Związek Sportowy „Powiat Kalisz” oraz Ludowy Uczniowski Klub Sportowy „Liskowiak”. Lokalizacja infrastruktury sportowej, służącej rozwojowi aktywności fizycznej została przedstawiona w poniższej tabeli.

Tabela 15. Analiza dostępu infrastruktury sportowej dostępnej w gminie Lisków

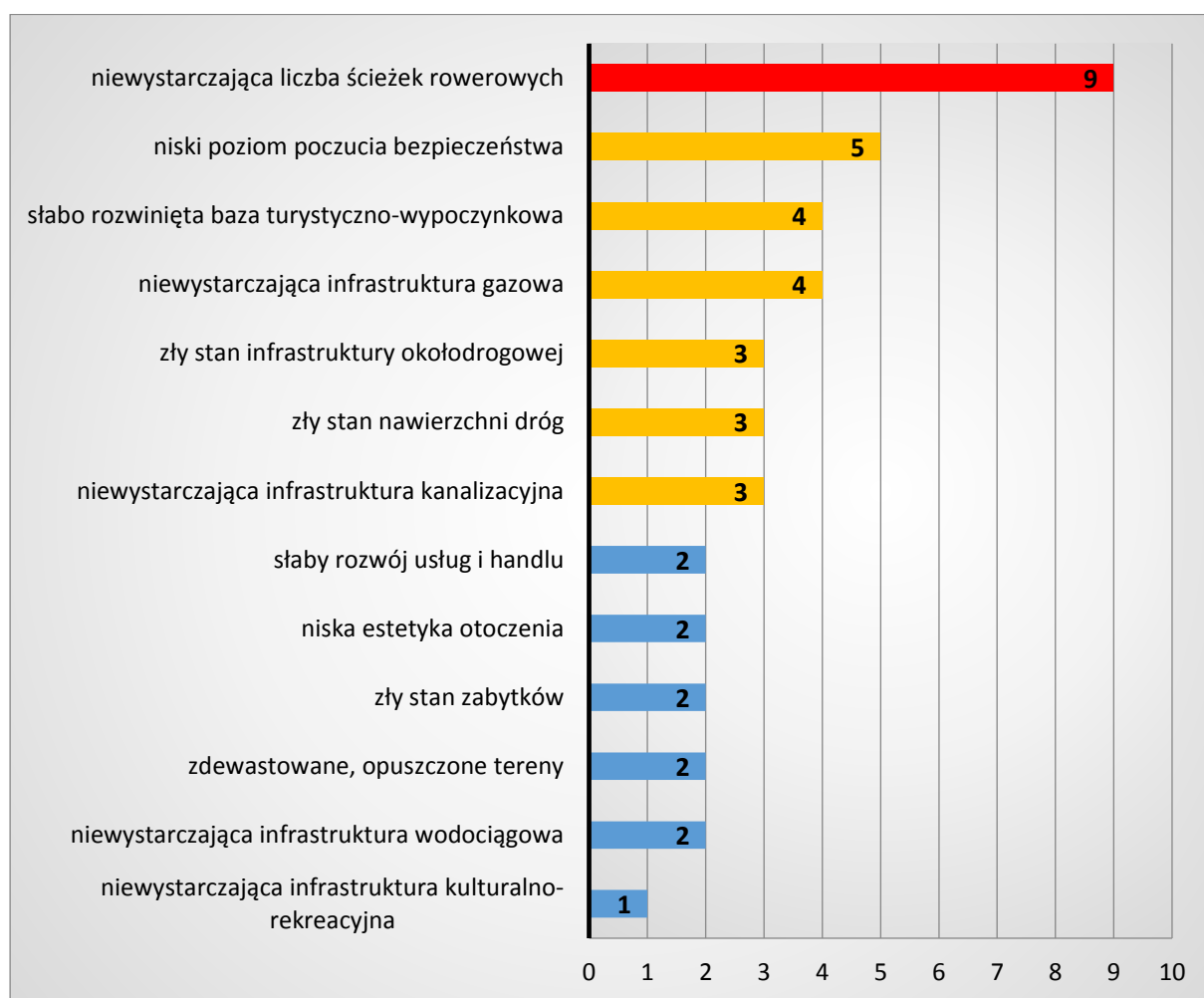
Lokalizacja	Boisko sportowe / plac zabaw	Komentarz
Annopol		
Budy Liskowskie I		
Budy Liskowskie II		
Chrusty		
Ciepielew	x	boisko wielofunkcyjne
Józefów		
Koźlątków		
Lisków	x	Moje boisko-ORLIK 2012, plac zabaw, siłownia zewnętrzna, hala widowiskowo-sportowa, sala sportowa przy Zespole Szkół nr 2, boisko sportowe, boisko do piłki plażowej przy Domu Dziecka, bieżnia lekkoatletyczna przy Zespole Szkół Nr 1
Madalin		
Małgów		
Nadzieź		
Pyczek		
Strzałków	x	wielofunkcyjne boisko sportowe
Swoboda		
Trzebienie		
Wygoda		
Zakrzyn	x	plac zabaw, boisko sportowe
Zakrzyn-Kolonia		
Żychów		

Źródło: opracowanie własne

Na terenie gminy Lisków mieszkańcy mogą skorzystać z różnych form wypoczynku. Do najważniejszych obiektów sportowych w gminie zalicza się: Halę widowiskowo-sportową w Liskowie, Moje boisko „ORLIK” w Liskowie i wielofunkcyjne boisko w Strzałkowie.

4.12. BADANIE ANKIETOWE

Wyniki badania wykazały, że w sołectwie Lisków największym problemem w sferze przestrzenno-funkcjonalnej jest niewystarczająca liczba ścieżek rowerowych. Równie ważne okazały się problemy związane z niskim poziomem poczucia bezpieczeństwa, słabo rozwiniętą bazą turystyczno-wypoczynkową, niewystarczającą infrastrukturą gazową, złym stanem infrastruktury okołodrogowej, złym stanem nawierzchni dróg oraz niewystarczającą infrastrukturą kanalizacyjną. Rzadziej wskazywano na: słaby rozwój usług i handlu, niską estetykę otoczenia, zły stan zabytków, zdewastowane, opuszczone tereny, niewystarczającą infrastrukturę wodociągową oraz niewystarczającą infrastrukturę kulturalno-rekreacyjną. Problemy przestrzenno-funkcjonalne przedstawia wykres poniżej.

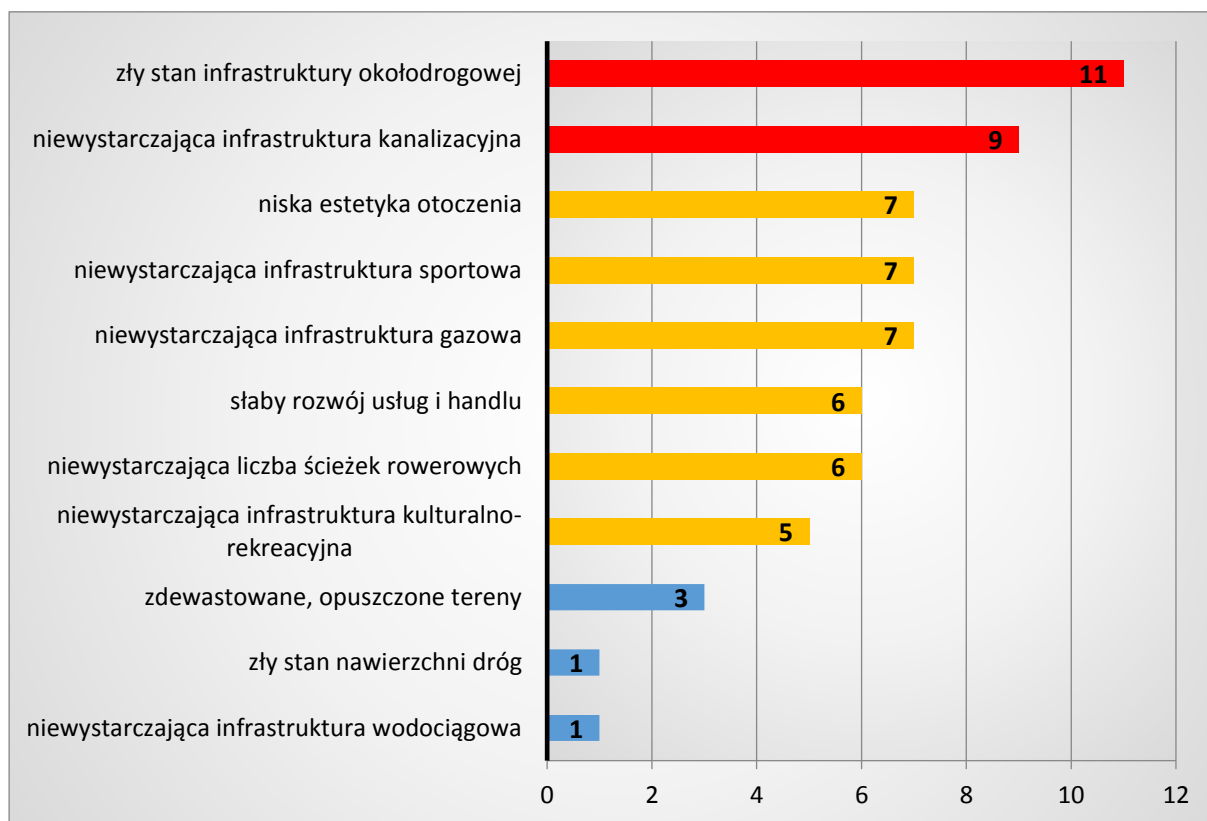

Wykres 14. Problemy przestrzenno-funkcjonalne w Liskowie

Źródło: opracowanie własne

Wyniki badania wykazały, że w sołectwie Pyczek występują następujące problemy przestrzenno-funkcjonalne: zły stan infrastruktury okołodrogowej oraz niewystarczająca

infrastruktura kanalizacyjna. Rzadziej wskazywano na niską estetykę otoczenia, niewystarczającą infrastrukturę sportową, niewystarczającą infrastrukturę gazową, słaby rozwój usług i handlu, niewystarczającą liczbę ścieżek rowerowych oraz niewystarczającą infrastrukturę kulturalno-rekreacyjną. Pojedyncze problemy dotyczyły zdewastowanych, opuszczonych terenów, złego stanu nawierzchni dróg oraz niewystarczającej infrastruktury wodociągowej. Problemy przestrzenno-funkcjonalne przedstawia wykres poniżej.

Wykres 15. Problemy przestrzenno-funkcjonalne w Pyczkach
Źródło: opracowanie własne

4.13. PODSUMOWANIE

W sferze przestrzenno-funkcjonalnej zdiagnozowano następujące problemy:

- zużycie wody w ciągu roku przez jednego mieszkańca kształtuje się na poziomie 68,6 m³ i wzrasta od roku 2010 – 44,0 m³;
- teren gminy nie jest w pełni skanalizowany (27,6%), zauważa się braki w infrastrukturze kanalizacyjnej, co przyczynia się do zwiększonego oddziaływania ścieków na gospodarkę glebową i wodną;
- stan infrastruktury wodociągowej jest określany jako średni, wymagający prac naprawczych i modernizacyjnych;

- na terenie gminy skanalizowane jest tylko jedno sołectwo –Żychów oraz częściowo Lisków i Ciepielew;
- na terenie gminy brak sieci ciepłowniczej;
- wyposażenie mieszkań w centralne ogrzewanie w 2015 roku według danych GUS wyniosło 67,1%;
- wzrost natężenia ruchu na drogach przyczynia się do zwiększonej degradacji tej infrastruktury;
- teren gminy Lisków jest dość przeciętnie skomunikowany;
- brak linii kolejowej; najbliższa stacja oddalona ok. 20 km w Opatówku;
- zły stan techniczny niektórych zabytków zlokalizowanych na terenie gminy, świadczących o zachowaniu kultury i specyfiki regionu;
- obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków są objęte ochroną konserwatorską, w związku z czym obowiązuje priorytet wymagań i ustaleń konserwatorskich w kierunkach ich zagospodarowania, działania podejmowane w odniesieniu do tych zabytków wymagają pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- nagromadzenie obiektów zabytkowych o zróżnicowanym stanie technicznym najsilniej widoczne jest w sołectwie Lisków, Strzałków i Zakrzyn;
- na terenie sołectw: Annapol, Budy Liskowskie I, Budy Liskowskie II, Chrusty, Józefów, Koźlątków, Madalin, Małgów, Nadziej, Pyczek, Swoboda, Trzebienie, Wygoda, Zakrzyn-Kolonia, Żychów nie występuje żadna infrastruktura sportowo-rekreacyjna;
- wyniki badania ankietowego wykazały, że w Liskowie głównym problemem w sferze przestrzenno-funkcjonalnej jest niewystarczająca liczba ścieżek rowerowych, z kolei w sołectwie Pyczek są to: zły stan infrastruktury okołodrogowej oraz niewystarczająca infrastruktura kanalizacyjna.

W sferze przestrzenno-funkcjonalnej zdiagnozowano następujące potencjały:

- wszystkie miejscowości z terenu gminy Lisków są wyposażone w sieć wodociągową;
- część gminy Lisków jest zgazyfikowana;
- występowanie oznakowanych szlaków rowerowych i pieszych;
- czas przejazdu z gminy Lisków do największych miast wojewódzkich czy pobliskich powiatowych mieści się w granicy do 2,5 godzin;

- występowanie na terenie gminy licznych zabytków o randze artystycznej i historycznej kształtującej obraz gminy i przyciągających turystów;
- teren gminy jest pokryty w całości zasięgiem sieci GSM głównych operatorów komórkowych w Polsce;
- na terenie gminy Lisków zapewniony jest dostęp do podstawowej opieki medycznej.

5. SFERA TECHNICZNA

5.1. MIESZKALNICTWO

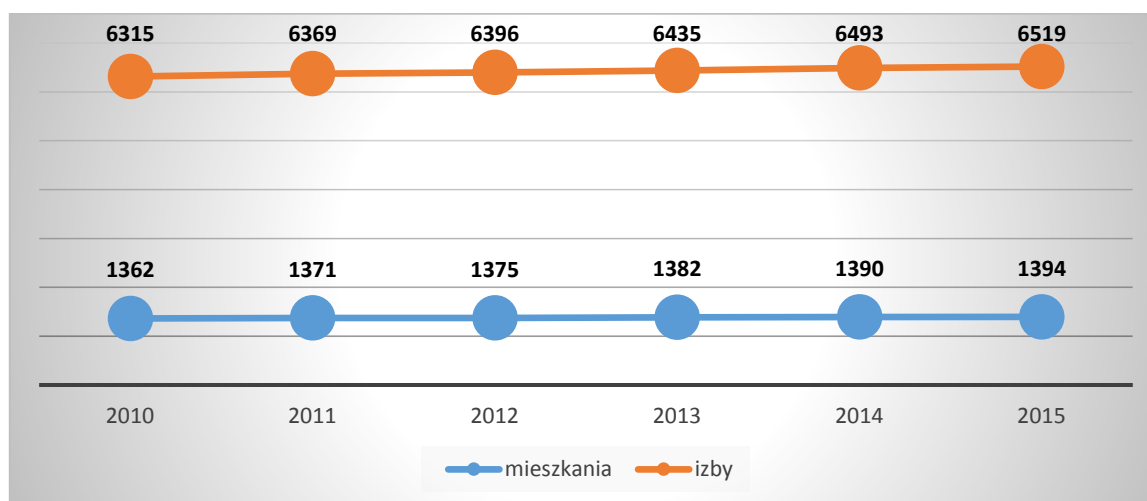
Liczba mieszkań na terenie gminy Lisków w 2015 roku wynosiła 1394, liczba izb 6519, a ich powierzchnia stanowiła 141 325 m². Liczbę budynków wybudowanych w danych latach przedstawia poniższa tabela.

Tabela 16. Struktura wieku budynków komunalnych w gminie Lisków

Wiek budynków	Data powstania	Liczba budynków
	Przed 1918	-
	1918 - 1944	1
	1945 - 1970	1
	1971 - 1978	1
	1979 - 1988	1
	1989 - 2002	-
	2003-2013	-
	2013-2015	-

Źródło: dane gminy Lisków

Zasoby mieszkaniowe na przestrzeni lat przedstawia poniższy wykres.

Wykres 16. Zasoby mieszkaniowe gminy Lisków w latach 2010-2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Teren gminy charakteryzuje się zabudową zagrodową, koncentracja budynków następuje w Liskowie, gdzie znajduje się największa liczba budynków, jak i bloków mieszkalnych. Jednakże, na terenie gminy Lisków dominuje budownictwo jednorodzinne wolnostojące.

Na terenie gminy zlokalizowane jest 1 mieszkanie socjalne, o powierzchni na terenie wynoszącej 34 m². Na terenie miejscowości Lisków występuje także mieszkalnictwo

wielorodzinne (ul. Twórców Liskowa, 2 bloki przy ul. K. Kosińskiego, 1 blok przy ul. Słonecznej, 1 blok przy ul. Leśna).

Liczba budynków komunalnych będących w administracji gminy Lisków została przedstawiona w tabeli poniżej.

Tabela 17. Budynki komunalne na terenie gminy Lisków (stan na 2016)

Lokalizacja	Ulica	Liczba budynków komunalnych	Liczba budynków komunalnych wybudowanych przed 1989 rokiem
Annopol		0	0
Budy Liskowskie I		0	0
Budy Liskowskie II		0	0
Chrusty		0	0
Ciepielew		0	0
Józefów		0	0
Koźlątków		0	0
Lisków		2	2
	40 lecia PRL	0	0
	Asnyka	0	0
	Szewczyka	0	0
	Ks. Blizińskiego	0	0
	Dąbrowskiej	1	1
	Kosińskiego	0	0
	Leśna	1	1
	Ogrodowa	0	0
	Polna	0	0
	Rzemieślnicza	0	0
	Rzgowska	0	0
	Słoneczna	0	0
	Spółdzielców	0	0
	Twórców Liskowa	0	0
Madalin		0	0
Małgów		0	0
Nadzież		0	0
Pyczek		0	0
Strzałków		1	1
Swoboda		0	0
Trzebień		0	0
Wygoda		0	0
Zakrzyn		1	1
Zakrzyn-Kolonia		0	0
Żychów		0	0
SUMA		4	4

Źródło: dane Urzędu Gminy Lisków

łącznie na terenie gminy Lisków zlokalizowane są 4 budynki komunalne. Wszystkie wybudowano przed rokiem 1989.

1246 mieszkania wyposażone są w wodociąg, 1146 w ustęp spłukiwany, 1065 w łazienkę, 935 w centralne ogrzewanie i 150 w gaz sieciowy. 89,4% mieszkań

wyposażonych jest w wodociąg, 76,4% mieszkań wyposażonych jest w łazienkę. W centralne ogrzewanie wyposażonych jest 67,1% gminy Lisków.

Według danych przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania na terenie gminy Lisków wynosi 101,4 m². Liczba mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców w gminie wynosi 263,9.

5.2. BUDYNKI UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

Na terenie gminy Lisków zlokalizowane są następujące budynki użyteczności publicznej będące w posiadaniu gminnym:

Tabela 18. Budynki użyteczności publicznej na terenie gminy Lisków

Rodzaj budynku	Stan techniczny	Zapotrzebowane na modernizację	Zakres prac
Urząd Gminy, ul. Ks. Blizińskiego 56, Lisków	dobry	średnie	wymiana instalacji elektrycznej i instalacji sanitarnej.
Urząd Gminy, ul. Ks. Blizińskiego 43, Lisków	dobry	-	-
Hala Widowiskowo - Sportowa w Liskowie	dobry	-	-
Gimnazjum in. Ks. Wacława Blizińskiego w Liskowie, Blizińskiego 44a	dobry	-	-
Szkoła Podstawowa w Ciepielewie, Ciepelew Pierwszy 10	dobry	-	-
Szkoła Podstawowa in. J. Wybickiego, ul. Ks. W. Blizińskiego 27, Lisków	dobry	-	-
Szkoła Podstawowa w Strzałkowie	średni	duże	wyodrębnienie pomieszczeń na klasy, przebudowa, termomodernizacja
Szkoła Podstawowa w Zakrzynie	dobry	średnie	termomodernizacja

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych gminy Lisków

Stan techniczny budynków na terenie gminy Lisków jest dobry lub średni. Wszystkie budynki poza Szkołą Podstawową w Ciepielewie i Szkołą Podstawową w Strzałkowie posiadają ogrzewanie gazowe. Pozostałe budynki ogrzewane są przez kotły na paliwo stałe.

5.3. ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII

Energia ze źródeł odnawialnych na terenie gminy Lisków obejmuje przede wszystkim energię słońca. Wśród właścicieli prywatnych zastosowanie znalazły kolektory słoneczne,

które energię słońca wykorzystują do przygotowania ciepłej wody użytkowej. Jedynym obiektem będącym w administrowaniu gminy, który posiada instalację wykorzystującą energię ze źródeł odnawialnych jest budynek Ośrodka Zdrowia, na którym zamontowano kolektory słoneczne.

Energia wiatru

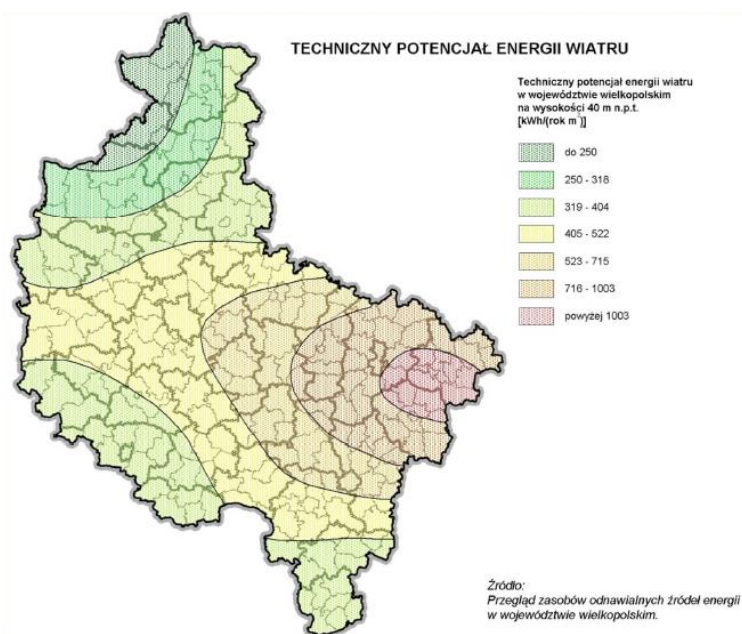
Potencjał gminy w obrębie odnawialnych źródeł energii nie jest wykorzystany. Gmina Lisków zlokalizowana jest na terenie o stosunkowo wysokiej prędkości wiatru w ciągu roku. Jak pokazują dane Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju dla typowych lat meteorologicznych dla stacji w Kaliszu, średnia prędkość wiatru wynosi ok. 3,48 m/s.

Tabela 19. Średnie miesięczne prędkość wiatru dla stacji meteorologicznej w Kaliszu

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Śr. rok
Średnia prędkość wiatru [m/s]	4,43	3,71	4,24	3,5	3,24	2,86	3,11	2,64	2,94	3,99	3,56	4,09	3,48

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MliR

Na tle Wielkopolski, gmina Lisków ma duże predyspozycje do wykorzystania energii pochodzącej z siły wiatru. Na rysunku poniżej, widać, że gmina ta leży w bardzo korzystnej strefie energetycznej, którą mogłaby wykorzystać do produkcji energii.

Rysunek 7. Techniczny potencjał energii wiatru dla Wielkopolski i poszczególnych powiatów

Źródło: Energetyka odnawialna w Wielkopolsce uwarunkowania rozwoju, Poznań 2012

Mimo dobrych warunków wietrzności, na terenie gminy nie funkcjonują elektrownie wiatrowe.

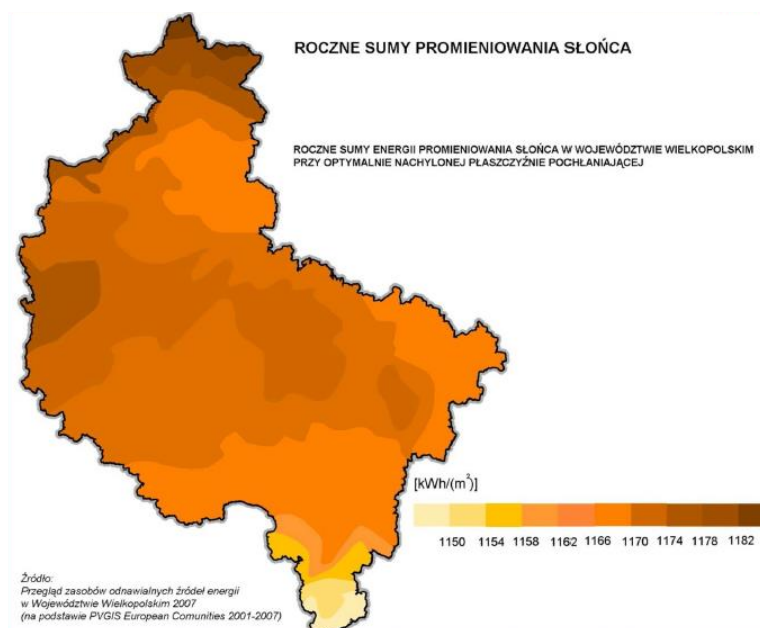
Energia słońca

Jak pokazują tabela i rysunek poniżej równie wysoki potencjał przejawia się w energii słonecznej. Gmina Lisków znajduje się w części wysokiego promieniowania słonecznego. Największe natężenie występuje w miesiącach letnich. Energia słoneczna może być pobierana przez instalacje kolektorów słonecznych, które będą wykorzystywać energię słońca do podgrzewania wody lub systemy PV, które z kolei wyprodukują energię elektryczną.

Tabela 20. Średnie miesięczne natężenie słoneczne ze stacji meteo w Kaliszu

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Śr. rok
Natężenie słoneczne [kWh/m ²]	22,03	37,69	69,033	98,45	123,703	150,28	128,6	117,14	75,8	48,8	26,67	21,29	22,03

Źródło: Dane z okresu 1971-2000 wg: www.mir.gov.pl

Rysunek 8. Roczne sumy promieniowania słonecznego dla Wielkopolski

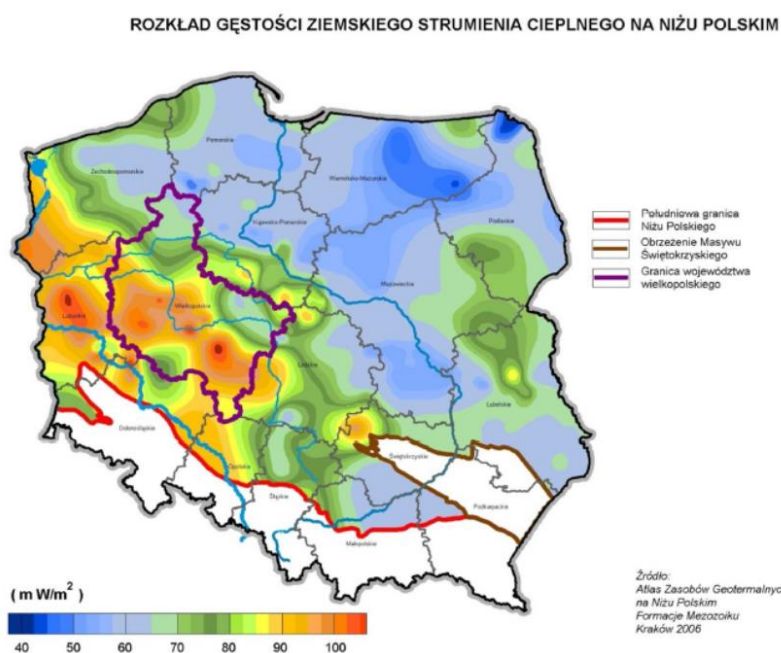
Źródło: Energetyka odnawialna w Wielkopolsce uwarunkowania rozwoju, Poznań 2012

Potencjał energii słonecznej istniejący w gminie Lisków klasyfikuje się jako III stopień (w skali IV-stopniowej). Takie natężenie promieniowania słonecznego zapewnia ekonomiczne przetwarzanie promieni w energię użyteczną. Potencjał ten jest wystarczający

do wykorzystania na potrzeby bytowe mieszkańców do podgrzewania ciepłej wody, natomiast nie zaspokoi w pełni, ze względu na dużą zmienność dobową i sezonową, potrzeb grzewczych i przemysłowych.

Energia geotermalna

Energia geotermalna jest to energia pochodząca ze źródła ziemi, gdzie znajdują się rozległe masy gorącego strumienia ciepłego, który można wykorzystać poprzez np. instalacje pomp ciepła. Jak pokazuje mapa, gmina ta jest położona w obszarze o wysokiej temperaturze wód podziemnych, która sięga do 90°C, co rekomenduje montaż np. gruntowych pomp ciepła na terenie gminy.

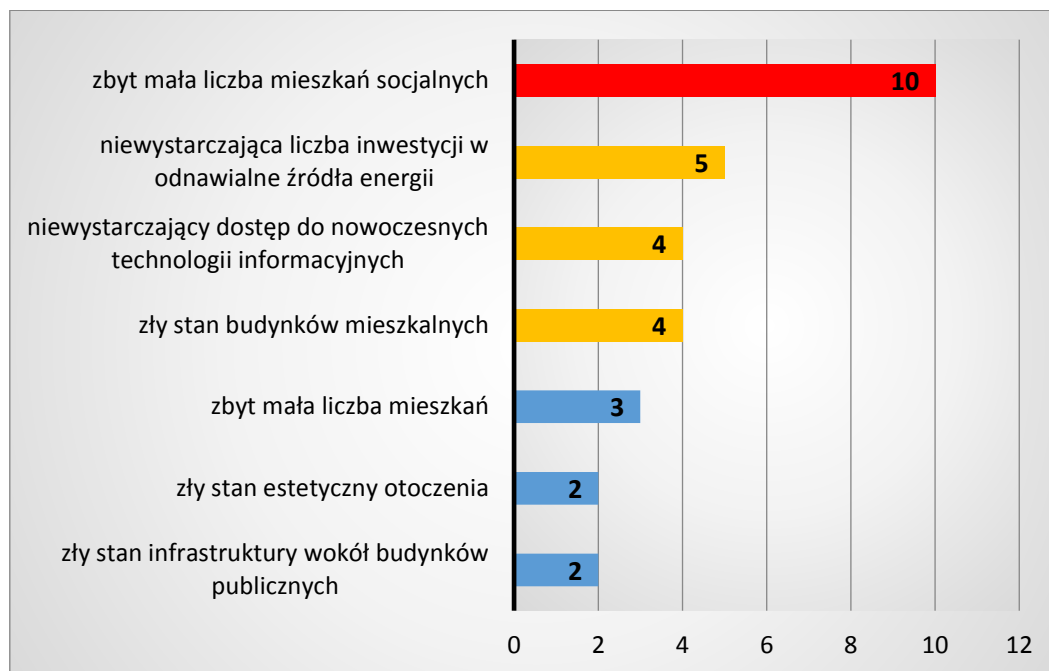
Rysunek 9. Mapa gęstości ziemskiego strumienia ciepłego dla obszaru polski
Źródło: Energetyka odnawialna w Wielkopolsce uwarunkowania rozwoju, Poznań 2012

Biomasa i biogaz

Gmina Lisków o charakterze gminy miejsko-wiejskiej ma duże predyspozycje do produkcji biomasy i biogazu. Należy zaznaczyć, że przetwarzanie związków organicznych zawartych w biomase może produkować również biogaz, który stanowi paliwo ekologiczne. Biogaz przeważnie uzyskiwany jest techniką fermentacji metanowej. Jest to paliwo coraz bardziej dostępne z uwagi na zmiany technologiczne w rolnictwie i związaną z tym zmianę charakteru gospodarstw z małych rodzinnych gospodarstw na wyspecjalizowane kombinaty produkcyjne. Obecnie na terenie gminy Lisków nie funkcjonują biogazownie.

5.4. BADANIE ANKIETOWE

Wyniki badania wykazały, że w Liskowie największym problemem w sferze technicznej jest zbyt mała liczba mieszkań socjalnych. Mieszkańcy zwracają też uwagę na: niewystarczającą liczbę inwestycji w odnawialne źródła energii, niewystarczający dostęp do nowoczesnych technologii informacyjnych, zły stan budynków mieszkalnych, zbyt małą liczbę mieszkań, zły stan estetyczny otoczenia oraz zły stan infrastruktury wokół budynków publicznych. Problemy techniczne przedstawia wykres poniżej.

Wykres 17. Problemy techniczne w Liskowie
Źródło: opracowanie własne

W Pyczkach największy problem według badań ankietowych jest zauważalny w zakresie niewystarczającego dostępu do nowoczesnych technologii informacyjnych. Równie ważne okazały się problemy związane ze złym stanem estetycznym otoczenia oraz złym stanem infrastruktury wokół budynków publicznych. Rzadziej wskazywano na: niewystarczającą liczbę inwestycji w odnawialne źródła energii, zły stan budynków mieszkalnych, zbyt małą liczbę mieszkań socjalnych oraz zbyt małą liczbę mieszkań. Problemy techniczne przedstawia wykres poniżej.

Wykres 18. Problemy techniczne w Pyczkach
Źródło: opracowanie własne

5.5. PODSUMOWANIE

W sferze technicznej zdiagnozowano następujące problemy:

- tylko na budynku Ośrodka Zdrowia zainstalowane zostały kolektory słoneczne, na pozostałych obiektach będących w administrowaniu gminy lub jej jednostek nie ma zlokalizowanych instalacji wykorzystujących energię ze źródeł odnawialnych;
- wszystkie budynki komunalne w gminie powstała przed 1989, budynki te wymagają podjęcia modernizacji;
- głównym źródłem ogrzewania tych budynków jest ogrzewanie gazowe oraz kotły na paliwo stałe;
- potencjał gminy w obrębie odnawialnych źródeł energii nie jest wykorzystany;
- na terenie gminy nie są zlokalizowane elektrownie wiatrowe;
- na terenie gminy nie występuje przewarżanie biomasy do produkcji biogazu;
- niektóre budynki użyteczności publicznej będące w administrowaniu gminy wymagają niezbędnych prac modernizacyjnych;
- w sołectwie Lisków głównym problemem w sferze technicznej jest niewystarczająca liczba mieszkań socjalnych, natomiast w sołectwie Pyczek niewystarczający dostęp do nowoczesnych technologii informacyjnych.

W sferze technicznej zdiagnozowano następujące potencjały:

- gmina wykazuje duży potencjał do produkcji energii z wiatru, z racji lokalizacji na terenach o odpowiedniej prędkości wiatru
- gmina Lisków znajduje się w części wysokiego promieniowania słonecznego. Potencjał energii słonecznej istniejący w gminie Lisków klasyfikuje się jako III stopień (w skali IV-stopniowej). Takie natężenie promieniowania słonecznego zapewnia ekonomiczne przetwarzanie promieni w energię użyteczną;
- gmina ta jest położona w obszarze o wysokiej temperaturze wód podziemnych, która sięga do 90°C, co rekomenduje montaż np. gruntowych pomp ciepła na terenie gminy;
- Lisków jako gmina wiejska posiada potencjał do wytwarzania biogazu.

6. SFERA ŚRODOWISKOWA

6.1. PODZIAŁ POWIERZCHNI GEODEZYJNEJ GMINY WEDŁUG KIERUNKÓW WYKORZYSTANIA

Gmina Lisków ma charakter rolniczy. Potwierdza to struktura użytkowania gruntów przedstawiona w poniższej tabeli.

Tabela 21. Kierunki użytkowania gruntów w gminie Lisków w 2013 i 2014 roku

Skład obszaru gminy:	Rok 2013		Rok 2014	
	Ilość [ha]	Skład procentowy do ogólnej powierzchni gminy:	Ilość [ha]	Skład procentowy do ogólnej powierzchni gminy:
Użytki rolne	6 553	86,79%	6 551	86,77%
Grunty leśne i zadrzewione oraz zakrzewione	750	9,93%	750	9,93%
Grunty pod wodami	5	0,07%	5	0,07%
Grunty zabudowane i zurbanizowane	185	2,46%	187	2,48%
Użytki ekologiczne	0	0,00%	0	0,00%
Nieużytki	56	0,74%	56	0,74%
Tereny różne	1	0,01%	1	0,01%
Ogółem	7 550	100,00%	7 550	100,00%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ponad 86% powierzchni gminy, która wynosi 7 550 ha, zajmują użytki rolne. Dominują one także w strukturze użytkowania powierzchni ziemi na terenie miasta, bowiem ich udział wynosi 54,55%. Na terenie gminy brak jest większych cieków i zbiorników wodnych, stąd grunty pod wodami stanowią niewielki odsetek jej powierzchni. Grunty zabudowane i zurbanizowane zajmują 292 ha, czyli 3,72% ogólnej powierzchni gminy. Na terenie miasta grunty zabudowane i zurbanizowane stanowią drugie miejsce pod względem zajmowanej powierzchni, która wynosi 43 ha, czyli 43,43%. Na terenie gminy zlokalizowane są kompleksy leśne, których powierzchnia wraz z terenami zadrzewionymi i zakrzewionymi wynosi 2 309 ha (29,41%). Na terenie miasta grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione nie występują. Udział nieużytków, użytków ekologicznych i terenów różnych w ogólnej powierzchni gminy jest niewielki i stanowi znikomy procent. Na terenie gminy obserwuje się zmniejszenie powierzchni użytków rolnych na rzecz gruntów zabudowanych i zurbanizowanych oraz gruntów leśnych.

6.2. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I WARUNKI KLIMATYCZNE

Klimat gminy Lisków zbliżony jest do klimatu całego regionu wielkopolskiego. Średnia temperatura najcieplejszego miesiąca lipca wynosi 17,9°C. Najzimniejszym miesiącem jest luty, w którym średnia temperatura wynosi -2,9°C. Okres wegetacyjny trwa około 220 dni. Średnia roczna suma opadów atmosferycznych kształtuje się na poziomie ok. 500 mm. Na terenie gminy przeważają wiatry zachodnie.

Na terenie gminy Lisków nie są zlokalizowane żadne formy ochrony przyrody.

Pod względem oceny jakości powietrza gmina Lisków należy do strefy wielkopolskiej. Według „Rocznej oceny jakości powietrza w województwie wielkopolskim za rok 2016” na terenie strefy wielkopolskiej stwierdzono przekroczenia poziomów dopuszczalnych dla pyłu PM_{2,5} oraz pyłu PM₁₀, poziomu docelowego dla B(a)P oraz ozonu i zakwalifikowano ją do klasy C. Dla pozostałych substancji, czyli dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, kadmu, arsenu, niklu, ołowiu, benzenu, tlenku węgla, nie stwierdzono przekroczeń i w związku z tym strefę zaliczono do klasy A. Obecnie dla stref, w których stwierdzone zostało przekroczenie choćby jednego poziomu dopuszczalnego lub docelowego w odniesieniu do substancji podlegających ocenie jakości powietrza, sporządzony zostaje Program Ochrony Powietrza, którego celem jest osiągnięcie dopuszczalnych poziomów substancji w powietrzu oraz pułapu stężenia ekspozycji. Program ochrony powietrza dla strefy wielkopolskiej w zakresie pyłu PM₁₀, PM_{2,5} oraz B(a)P został przyjęty uchwałą NR XXXIII/853/17 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 24 lipca 2017 r. W dokumencie tym dla strefy wielkopolskiej szczególnej analizie poddano dwa zanieczyszczenia powietrza: pył zawieszony PM₁₀, PM_{2,5} oraz benzo(a)piren. Na terenie gminy Lisków nie odnotowano przekroczenia poziomów dopuszczalnych stężeń wyżej wymienionych zanieczyszczeń, w związku z tym, gmina nie jest zobowiązana do realizacji działań naprawczych ujętych w harmonogramie rzeczowo-finansowym, dla miast i gmin, w których wyznaczono obszary przekroczeń. Działania naprawcze polegają na obniżeniu emisji z indywidualnych systemów grzewczych w wyniku eliminacji niskosprawnych urządzeń na paliwa stałe (WpZSO) oraz obniżeniu emisji poprzez zmniejszenie zapotrzebowania na energię cieplną – działania termomodernizacyjne ograniczające straty ciepła (WpTMB).

Na terenie gminy Lisków nie ma zbiorowego systemu zaopatrzenia w ciepło. System ciepłowniczy stanowią indywidualne paleniska domowe, a w strukturze paliw

wykorzystywanych na potrzeby ciepłe dominuje węgiel oraz miał węglowy. Rzadko zdarza się, aby jako źródło ogrzewania wykorzystywana była biomasa lub gaz. Należy zaznaczyć, iż węgiel charakteryzuje się najwyższym wskaźnikiem emisyjności wśród nośników ciepła. Jego nieefektywne spalanie w niskosprawnych urządzeniach grzewczych przyczynia się do powstawania niskiej emisji, zwłaszcza na terenach zwartej zabudowy, nasilającej się szczególnie w sezonie grzewczym.

Ze względu na powszechność występowania, zasięg oddziaływania oraz liczbę narażonej ludności, podstawowym źródłem uciążliwości akustycznych dla środowiska są hałasy komunikacyjne. W przypadku gminy Lisków jest to droga wojewódzka nr 471. W ostatnich latach Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu nie prowadził pomiarów poziomu hałasu komunikacyjnego na terenie gminy Lisków. Ponadto okresowe pomiary prowadzone przez zarządców dróg (krajowych i wojewódzkich) również nie objęły odcinków dróg przebiegających przez gminę Lisków. Jednakże w cyklach pięcioletnich prowadzone są Generalne Pomiary Ruchu. Należy zaznaczyć, iż dla dróg o natężeniu ruchu powyżej 3 000 000 pojazdów rocznie, czyli dla SDRR powyżej 8 200 pojazdów na dobę sporządza się mapy akustyczne, bowiem drogi po których przejeżdża ponad 3 000 000 pojazdów rocznie, klasyfikowane są do obiektów, których eksploatacja może powodować negatywne oddziaływanie akustyczne na znacznych obszarach. Na odcinku relacji Koźminek – Rzymisko SDRR w roku 2015 wyniósł 1 328 pojazdów na dobę, w związku z tym można wnioskować, iż eksploatacja drogi nie powoduje negatywnych oddziaływań akustycznych, na które najbardziej narażone są tereny znajdujące się w bliskim otoczeniu drogi.

Gmina Lisków należy do dorzecza Odry i regionu Wodnego Warty. Gmina położona jest w granicach jednolitych części wód powierzchniowych płynących, jak: Swędrnia do Żabianki, Swędrnia od Żabianki do ujścia. Według oceny jednolitych części wód za rok 2015 z uwzględnieniem oceny spełnienia wymagań dla obszarów chronionych stan jednolitych części wód powierzchniowych jak: Swędrnia do Żabianki, Swędrnia od Żabianki do ujścia został oceniony jako zły.

Gmina Lisków zlokalizowana jest w obszarze jednolitych części wód podziemnych (JCWPd) nr 81, oznaczonej europejskim kodem PLGW600081, która charakteryzuje się dobrym stanem chemicznym oraz dobrym stanem ilościowym, niezagrożona ryzykiem nieosiągnięcia celów środowiskowych. Najbliżej położonym punktem pomiarowo-kontrolnym względem gminy Lisków jest punkt nr 1587 w miejscowości Nowa Plevnia (gm.

Ceków-Kolonia. Wody w punkcie tym zostały zaklasyfikowane do klasy IV - wody niezadawalającej jakości.

6.3.GOSPODARKA ODPADAMI

Według Planu Gospodarki Odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2016-2022 wraz z planem inwestycyjnym Gmina Lisków wchodzi w skład regionu X gospodarki odpadami. W regionie tym regionalną instalacją przetwarzania odpadów komunalnych jest instalacja mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów, regionalną instalacją do przetwarzania odpadów zielonych i bioodpadów jest kompostownia odpadów zielonych i innych bioodpadów, natomiast regionalną instalacją do składowania odpadów jest składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, a ich podmiotami zarządzającymi jest Związek Komunalny Gmin „Czyste Miasto, Czysta Gmina”. Instalacje zlokalizowane są w Orlim Stawie (gm. Ceków-Kolonia).

Na terenie gminy Lisków właściciele nieruchomości zobowiązani są do prowadzenia selektywnego zbierania następujących rodzajów odpadów:

- papieru i tektury, opakowań z papieru i tektury;
- metali, opakowań z metalu;
- tworzyw sztucznych i opakowań z tworzyw sztucznych;
- szkła i opakowań ze szkła;
- opakowań wielomateriałowych;
- odpadów ulegających biodegradacji, w tym odpadów zielonych;
- popiołu i żużlu z palenisk domowych;
- przeterminowanych leków;
- chemikaliów;
- zużytych baterii i akumulatorów;
- zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego;
- odpadów wielkogabarytowych i mebli;
- odpadów budowlanych i rozbiórkowych;
- sprzęt oświetleniowy, świetlówki, lampy sodowe, żarówki;
- tekstylii i odzieży;
- zużytych opon.

W Liskowie przy ul. Leśnej zlokalizowany jest punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych. Punkt obsługiwany jest przez Przedsiębiorstwo Oczyszczania Miasta EKO. Na terenie gminy nie jest zlokalizowane składowisko odpadów komunalnych.

Ilość zebranych odpadów komunalnych z terenu gminy w roku 2016 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 22. Ilość odpadów komunalnych zebranych na terenie gminy Lisków w 2016r.

Rodzaj odpadów	Masa [t]
Niesegregowane odpady komunalne	583,808
Opakowania z tworzyw sztucznych	20,900
Tworzywa sztuczne	9,080
Zmieszane odpady opakowaniowe	54,701
Opakowania ze szkła	34,840
Opakowania z metali	0,340
Zmieszane odpady z betonu, gruzu ceglanego, odpadowych materiałów ceramicznych i elementów wyposażenia	20,820
Zmieszane odpady z budowy, remontów i demontażu	1,660
Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne	4,760
Odpady wielkogabarytowe	8,980
Zużyte opony	0,600
Odpady betonu oraz gruz betonowy z rozbiórek i remontów	6,820
Leki	0,140
Urządzenia zawierające freony	1,200
Odpady komunalne niewymienione w innych podgrupach	2,260
Opakowania zawierające pozostałości niebezpiecznych lub nimi zanieczyszczone	0,440
Inne niewymienione frakcje zbierane w sposób selektywny	124,840
Zużyte opony	2,160
Suma	878,349

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UGiM w Liskowie

W 2016 r. osiągnięto na terenie gminy Lisków następujące poziomy:

- poziom recyklingu takich frakcji, jak: papier, metal, tworzywa sztuczne i szkło – 18,245%;
- ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazanych do składowania – 25,65%;
- poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych – 100,00%.

Wyroby zawierające azbest

Na terenie gminy Lisków w ramach opracowania „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Lisków na lata 2012-2032” w roku 2012

została przeprowadzona inwentaryzacja obiektów budowlanych, w których są wykorzystywane wyroby azbestowo-cementowe.

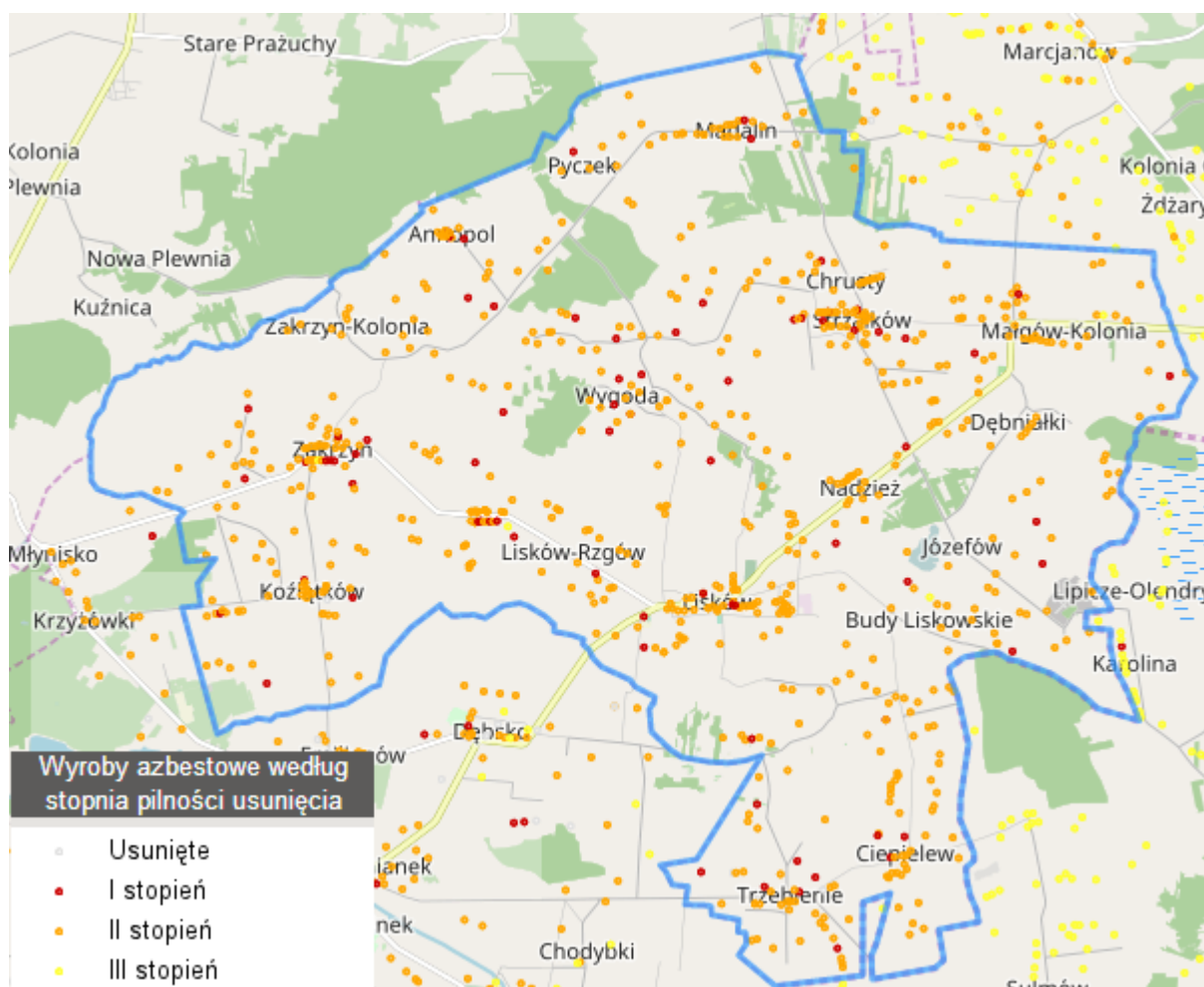
Inwentaryzacja wykazała iż na terenie gminy Lisków znajduje się 192 142 m² wyrobów zawierających azbest, co stanowi ok. 2 113 562 kg tego odpadu. W wyniku przeprowadzonej inwentaryzacji stwierdzono, iż na terenie gminy Lisków występują wyroby zawierające azbest w postaci płyt falistych oraz płaskich cementowo-azbestowych występujących na pokryciach dachowych, elewacjach budynków mieszkalnych oraz budynków zabudowy gospodarczej w 1 235 lokalizacjach. Masę i powierzchnię wyrobów zawierających azbest z podziałem na poszczególne miejscowości przedstawia poniższa tabela.

Tabela 23. Wyniki inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Lisków

Miejscowość	Powierzchnia wyrobów zawierających azbest [m ²]	Masa wyrobów zawierających azbest [kg]
Annopol	5 796	63 756
Budy Liskowskie	6 673	73 403
Chrusty	7 827	86 097
Ciepielew	14 382	158 202
Dębniatki	2 120	23 320
Józefów	2 680	29 480
Koźlątków	10 190	112 090
Lisków	22 290	245 190
Lisków-Rzgów	2 789	30 679
Madalin	6 289	69 179
Małgów	9 230	101 530
Małgów-Kolonia	3 132	34 452
Nadzieź	7 087	77 957
Pyczek	2 997	32 967
Strzałków	18 833	207 163
Swoboda	3 280	36 080
Tomaszew	3 623	39 853
Trzebień	12 799	140 789
Wygoda	9 252	101 772
Zakrzyn	26 035	286 385
Zakrzyn-Kolonia	5 278	58 058
Żychów	9 560	105 160
SUMA	192 142	2 113 562

Źródło: Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Lisków na lata 2012-2032

Lokalizację wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Lisków wg stopnia pilności usunięcia przedstawia poniższy rysunek.

Rysunek 10. Wyroby azbestowe wg stopnia pilności usunięcia
Źródło: <http://esip.bazaazbestowa.gov.pl/>

6.4. EMISJA CO₂

W Planie Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Lisków przedstawiono zużycie energii oraz emisji gazów cieplarnianych w podziale na poszczególne sektory: transport (tranzytowy i lokalny), gospodarstwa domowe oraz budynki użyteczności publicznej.

Poniżej przedstawione zostały szczegółowe dane dotyczące zużycia energii oraz wynikającą z tego produkcję dwutlenku węgla na terenie gminy Lisków.

Dla paliw wykorzystywanych w transporcie inwentaryzacja opierała się na dwóch źródłach emisji:

- transzycie, w ramach którego inwentaryzowana jest emisji z pojazdów przejeżdżających przez teren gminy,
- transporcie lokalnym, w którym analizie podlega ruch pojazdów zarejestrowanych na terenie gminy.

W celu obliczenia zużycia energii i emisji CO₂ w sektorze transportu tranzytowego (droga wojewódzka nr 471) wykorzystano dane z pomiarów natężenia ruchu Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad, natomiast dane dotyczące liczby pojazdów zarejestrowanych na terenie Gminy Lisków w 2014 r., otrzymano z Centralnej Ewidencji Pojazdów i Kierowców. Emisję CO₂ z sektora transportu tranzytowego i lokalnego w 2014 r. przedstawia poniższa tabela.

Tabela 24. Emisja z sektora transportu na terenie Gminy Lisków w 2014 r.

Rodzaj transportu	Emisja CO ₂ [Mg CO ₂ /rok]
Tranzyt	735,66
Transport lokalny	5 666,48
SUMA	6 402,13

Źródło: Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Lisków

W 2014 roku łączne zużycie energii elektrycznej przez gospodarstwa domowe znajdujące się na terenie Gminy Lisków wyniosło 4 248,55 MWh, co wiązało się z emisją dwutlenku węgla w wysokości 3 449,82 Mg CO₂. Ponadto zużycie ciepła wyniosło 115 559,03 GJ, co spowodowało emisję 10 023,19 Mg CO₂.

W ramach sporządzenia Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dokonano inwentaryzacji 8 budynków użyteczności publicznej na terenie Gminy Lisków. Łączne zużycie energii elektrycznej oraz nośników ciepła, a także emisję CO₂ przedstawia poniższa tabela.

Tabela 25. Zużycie energii oraz emisja CO₂ przez budynki użyteczności publicznej

Podmiot	Zużycie energii elektrycznej [MWh]	Zużycie ciepła [GJ]	Emisja CO ₂ z energii elektrycznej [Mg CO ₂]	Emisja CO ₂ ze zużycia energii na potrzeby ciepłe [Mg CO ₂]
Budynki użyteczności publicznej	91,36	3 087,24	74,00	204,89

Źródło: Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Lisków

W poniżej tabeli przedstawiono bilans emisji według poszczególnych sektorów na terenie Gminy Lisków.

Tabela 26. Bilans emisji CO₂ wg sektorów na terenie Gminy Lisków

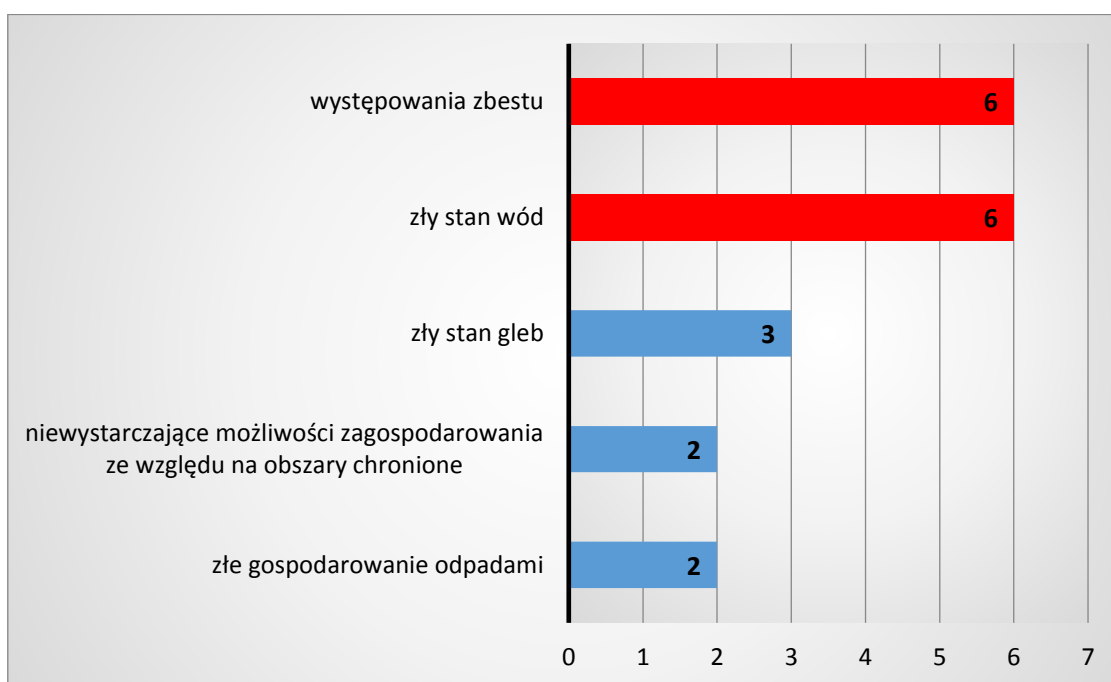
Sektor	Emisja CO ₂ [Mg CO ₂]
Gospodarstwa domowe	13 473,01
Transport	6 402,13

Budynki użyteczności publicznej	278,89
SUMA	20 154,03

Źródło: Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Lisków

6.5. BADANIE ANKIETOWE

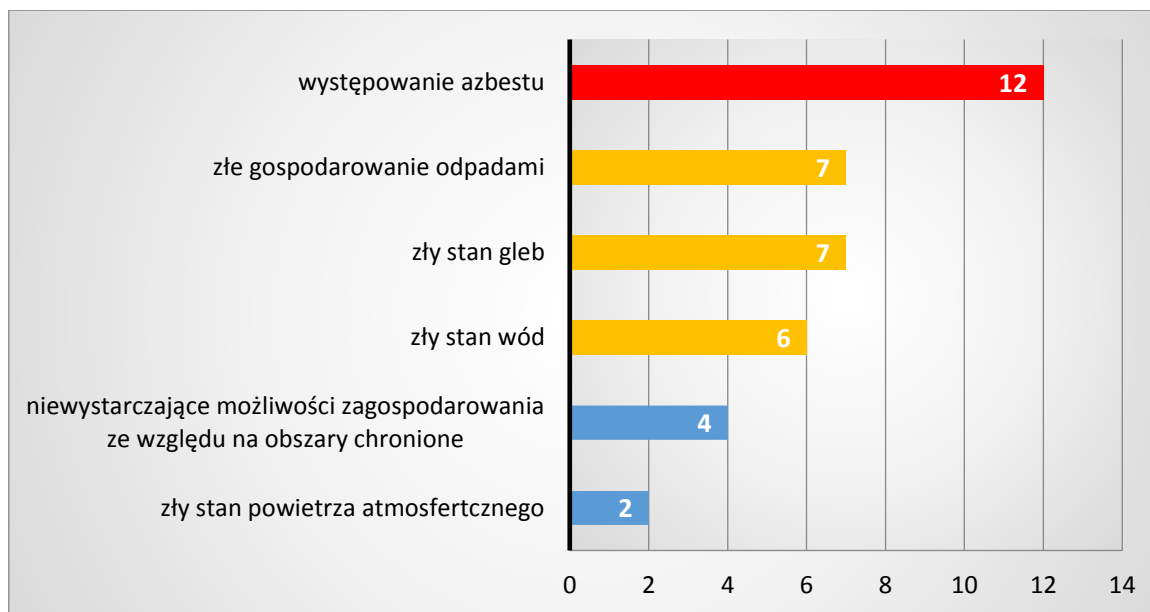
Wyniki badania wykazały, że w Liskowie występują następujące problemy w sferze środowiskowej: występowanie azbestu oraz zły stan wód. W mniejszym stopniu mieszkańcy zwracali uwagę na: zły stan gleb, niewystarczające możliwości zagospodarowania ze względu na obszary chronione oraz złe gospodarowanie odpadami. Problemy środowiskowe przedstawia wykres poniżej.

Wykres 19. Problemy środowiskowe w Liskowie

Źródło: Opracowanie własne

W Pyczkę głównym problemem w sferze środowiskowej jest występowanie azbestu, jednakże mieszkańcy również zwracali uwagę na złe gospodarowanie odpadami, zły stan gleb i zły stan wód. Pojedyncze problemy dotyczyły również niewystarczających możliwości zagospodarowania ze względu na obszary chronione złego stanu powietrza atmosferycznego. Problemy środowiskowe przedstawia wykres poniżej.

Wykres 20. Problemy środowiskowe w Pyczkach
Źródło: Opracowanie własne

6.6. PODSUMOWANIE

W sferze środowiskowej zdiagnozowano następujące problemy:

- brak form ochrony przyrody;
- zły stan jednolitych części wód powierzchniowych;
- wody podziemne niezadawalającej jakości;
- dominującym nośnikiem ciepła – węgiel kamienny;
- system ciepłowniczy oparty na lokalnych kotłowniach i indywidualnych paleniskach;
- występowanie wyrobów zawierających azbest na terenie gminy;
- gospodarstwa domowe głównym emitentem CO₂;
- według przeprowadzonego badania ankietowego, w Liskowie najczęściej wskazywano na problem związany z występowaniem azbestu i złym stanem wód, w sołectwie Pyczek do głównych problemów w sferze środowiskowej należy również występowanie azbestu.

W sferze środowiskowej zdiagnozowano następujące potencjały:

- brak przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu;
- gminny system gospodarki odpadami komunalnymi opiera się na zorganizowanej zbiórce odpadów;

- osiągnięcie wymaganych poziomów recyklingu takich frakcji, jak: papier, metal, tworzywa sztuczne i szkło oraz przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych, a także ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazanych do składowania;
- eliminacja niskiej emisji poprzez sukcesywną realizację zadań określonych w Planie Gospodarki Niskoemisyjnej;
- na terenie gminy Lisków nie odnotowano przekroczenia poziomów dopuszczalnych stężeń pyłu zawieszonego PM₁₀, PM_{2,5} oraz poziomu docelowego B(a)P.

7. SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Położenie gminy Lisków na tle powiatu kaliskiego	5
Rysunek 2. Plan gminy Lisków	6
Rysunek 3. Rozkład ludności w wieku poprodukcyjnym według ulic zamieszkania	13
Rysunek 4. Rozkład największej liczby osób bezrobotnych w Liskowie	18
Rysunek 5. Pomoc społeczna w Liskowie	21
Rysunek 6. Rozmieszczenie sieci drogowej na terenie gmin Lisków	49
Rysunek 7. Techniczny potencjał energii wiatru dla Wielkopolski i poszczególnych powiatów	61
Rysunek 8. Roczne sumy promieniowania słonecznego dla Wielkopolski	62
Rysunek 9. Mapa gęstości ziemskiego strumienia ciepłego dla obszaru polski	63
Rysunek 10. Wyroby azbestowe wg stopnia pilności usunięcia	73

8. SPIS TABEL

Tabela 1. Rozkład ludności w gminie Lisków według miejsc zamieszkania (stan na 31.12.2016 r.)	11
Tabela 2. Liczba urodzeń i zgonów w gminie Lisków w 2016 roku	14
Tabela 3. Rozkład bezrobotnych w gminie Lisków według miejsc zamieszkania (dane za 2016 rok)	17
Tabela 4. Liczba przyznanych zasiłków w gminie Lisków w 2016 roku	19
Tabela 5. Liczba uczniów w placówkach oświatowych w gminie Lisków w latach 2010-2015	23
Tabela 6. Wychowanie przedszkolne w gminie Lisków w latach 2010-2015.....	24
Tabela 7. Podmioty według prowadzonej działalności gospodarczej w gminie Lisków w 2016 roku	36
Tabela 8. Aktywne, zawieszone i wykreślone podmioty gospodarcze w gminie Lisków w 2016 roku	38
Tabela 9. Charakterystyka sieci wodociągowej na terenie gminy Lisków w latach 2010 i 2015	45
Tabela 10. Charakterystyka sieci kanalizacyjnej na terenie gminy Lisków w latach 2010 i 2015	46
Tabela 11. Wyposażenie w sieć kanalizacyjną i wodociągową na terenie gminy Lisków (stan na 2016 rok)	46
Tabela 12. Odległość w kilometrach i średni czas dojazdu do większych miejscowości	50
Tabela 13. Dobowe natężenie ruchu na drodze wojewódzkiej nr 471 na terenie gminy Lisków w 2010 i 2015 rok	50
Tabela 14. Analiza dostępu infrastruktury sportowej dostępnej w gminie Lisków	53
Tabela 15. Struktura wieku budynków komunalnych w gminie Świąciechowa	58
Tabela 16. Budynki komunalne na terenie gminy Lisków (stan na 2016).....	59
Tabela 17. Budynki użyteczności publicznej na terenie gminy Lisków	60
Tabela 18. Średnie miesięczne prędkość wiatru dla stacji meteorologicznej w Kaliszu	61
Tabela 19. Średnie miesięczne natężenie słoneczne ze stacji meteo w Kaliszu	62
Tabela 20. Kierunki użytkowania gruntów w gminie Lisków w 2013 i 2014 roku	67
Tabela 21. Ilość odpadów komunalnych zebranych na terenie gminy Lisków w 2016r.	71
Tabela 22. Wyniki inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Lisków .	72

Tabela 23. Emisja z sektora transportu na terenie Gminy Lisków w 2014 r.	74
Tabela 24. Zużycie energii oraz emisja CO ₂ przez budynki użyteczności publicznej.....	74
Tabela 25. Bilans emisji CO ₂ wg sektorów na terenie Gminy Lisków.....	74

9. SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Liczba mieszkańców gminy Lisków na przestrzeni lat 2010-2016	8
Wykres 2. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w latach 2010-2016	9
Wykres 3. Przyrost naturalny, migracje wewnętrzne i migracje zagraniczne w gminie Lisków w latach 2010-2015	10
Wykres 4. Liczba bezrobotnych w gminie Lisków w latach 2010-2016	16
Wykres 5. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Lisków	17
Wykres 6. Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego w gminie Lisków w latach 2010-2015	19
Wykres 7. Liczba czytelników księgozbioru bibliotek w gminie Lisków w latach 2010-2015 ..	27
Wykres 8. Liczba imprez kulturalnych organizowanych w gminie Lisków w latach 2011-2015	28
Wykres 9. Miejsca, które powinno się zrewitalizować według mieszkańców gminy Lisków ..	29
Wykres 10. Problemy społeczne w Liskowie	30
Wykres 11. Podmioty gospodarcze w gminie Lisków w latach 2010-2016	37
Wykres 12. Problemy gospodarcze w Liskowie	41
Wykres 13. Liczba przyłączy sieci wodociągowej na terenie gminy Lisków w latach 2010-2015	45
Wykres 14. Problemy przestrzenno-funkcjonalne w Liskowie	54
Wykres 15. Problemy przestrzenno-funkcjonalne w Pyczku	55
Wykres 16. Zasoby mieszkaniowe gminy Lisków w latach 2010-2015	58
Wykres 17. Problemy techniczne w Liskowie	64
Wykres 18. Problemy techniczne w Pyczku	65
Wykres 19. Problemy środowiskowe w Liskowie	75
Wykres 20. Problemy środowiskowe w Pyczku	76